

Hind 30 marka.

ROMAN

N^o

2

SISU:

Sven Elvestad: Must läht.
Iwan Wasow: Pilatuse tütar.
Alfred Manns: Maruõõ.
U. V. Valakorpi: Hõbepulmad.
Anton Tshehhow: Pettus.
Karl Ewald: Göran.
W. G. van Nouhuys: Oõsel.
Thea von Harbou: India hauasammas.

AR
Fr. G. Eestivõlli raamatukogu
Eesti NSV Raamatukogu

TALLINN 1922 3068
KIRJASTUS ABENG

Igaüks,

kes metsa armastab, tellib ja loeb meie ainu-
kest metsa- ja jahiasjanduse kuukirja

„EESTI METS“

Mets on meie kallim wara, õppigem teda igapädiselt tundma ja armastama! Selleks tahab kaasa aidata „EESTI METS“, tuues igas numbris kõik metsasse puutuvad seadused, määrused ja ringkirjad, millel üleüldine tähtsus on.

Rutake tellimisega: weel on kõik ilmunud numbrid saada.

Tellimisi wõtawad vastu kõik Wabariigi postiasutused ja metsaülemad.

Kuulutustel »Eesti Metsas» on suur mõju, sest tema tellijate ja lugejate ringkond on osuwõimeline ja laialine.

Kuulutusi wäljanäituse numbrisse wõetakse aegsasti vastu.

„Tallinna Teataja” on ainuke õhtuleht Tallinnas.

„Tallinna Teataja” ilmudes iga päew kell 2½ p. l.
toob kõige värskemaid sõnumeid päewasündmustest
Tallinnast ja väljastpoolt.

„Tallinna Teataja” toob iga päew pilte ja farrifatuure.

„Tallinna Teataja” käsitab iga päew rohkearvuliste
kaastöölise toetusel poliitika ja kultuuri küsimusi.

Sellepärast loemad teie

„Tallinna Teatajat”

Sellepärast kuulutavad teie

„Tallinna Teatajas”

Toimetus ja talitus: Tallinn, Suurturg nr. 16.

Rõnetraat: Toimetaja 285. Toimetus ja talitus 281.

Tellimiste hinnad:

1 kuu peale	75 marka.
2 " "	150 "
3 " "	225 "

**„Tallinna Teataja” tellimisi võtavad
vastu teie Wabariigi postkontorid.**

A. BRANDMANN'I

Kõige vanem kompvekitööstus Eestis.

Soovitab omast ladust tuntud
väärtuses mitmesorti shoko-
laadi, shokolaadi kompvekke,
" " karamelle ja biskviiti. " "

Tallinn, Väike Tartu maantee 4.

SUUREM WALIK PABERI-, KIRJUTUS- JA JOONISTUSMATERJALIDEST

PHILIPP SCHAEFER

Tallinn, Harju tänav 21

Kõnetraat 12-12

SOOWITAB:

«Burroughs'i» kokkuarwamismasinaid
«Brunswiga» rehkendamismasinaid
«Smith Premier» kirjutusmasinaid
«Roneo» ja «Greif'i» paljustusmasinaid
Soome tulekindlaid rahakappe
Soome büroomööblid jne. jne.

Ainuesitaja Eestis.

„Roman“

Nr. 2.

Numbr 2 torða tuus: igal 1. ja 15. kuupäeval.

1922.

Must täht.

Norra kirjaniku Sven Elvestad'i romaan.

2.

Selle kõik teatasin Harald Witile kirjjas. „New Solborni“ kohwiku ees seisab wiististi mitu autotõlda. Põgeneja peab neist kolmandasse pugema. Küll mina juba selle eest hoolitsen, et meie auto alati kolmas on.“

„Suurepäraline plaan,“ ütles kapten, „ja hirmus oleks, kui ta ei õnnestaks!“

„Ta peab õnnestama“, vastas detektiiv.

Döjel kell pool üts olid Asbjörn Krag ja kapten jälle linnas. Oli üksna isäraline öö — pimedam kui muidu. Kõik walgusepaistet wõitlejid selle pimeduse wastu, mis neile ifka tihedamal fujul wastu woolas ja oma mustujega kõife walguft tahtis ära neelda. Linna kohal heljusid määratumad udufogud, sest öudne wastupaište, wihmaraste atmosfäär lamas kõige kohal.

„New Solborni“ öökohwikus oli helemus kõigetõrgemale tipule tõusnud. Aga nii Asbjörn Krag kui kapten olid sellega, mis nüüd sündima pidi, nii ametis, et niihästi muusika kui ka jookjate kära nende kõrwust teaduwjeta mõõda libises.

Kell tats tuli tüürimees ees ja teatas, et ta kõik plaani järele ära toimetanud. Täna-mal pole olnud ainustki inimest, kui ta nõõrredeli üle müüri wisanud.

Kell pool kolm lahkusid herrad kohwikust ja wõtsid autotõllas istet. Samal filmapilgul pidi norralane, kui kõik hästi läks, wabaks saanud olema.

Mad ootajid kõige suuremas wõnewuses. Piikamisi, nagu tigu, nihkusid minutid, tunnipikkustena paistes. Kell jai kolm; üks auto teije järele läks minema. Kui kell ju pool meli hakkas saama, asus Kragi rinda kahtlus.

Tüürimees läks järele waatama.

Wõrand tunni pärast jookkis ta loõtjutas tagasi ja tormas autotõlda.

„Nõõrredel“, sosistas ta. „nõõrredel on äral“

Kapten istus kivistatuna. Aga Asbjörn Krag hüüdis autojuhile rahulikult:

„Alabama sadamasse!“

Teel ütles ta ainult: „Suhta läks!“

Ta ta häälest kajas nii kurb kõla, et see kapteni peale kõige juuremat muljet awaldas.

Laewalaele jõudes seadis kapten kõik ära-õiduks torða. Kurik oli auru all. Kapten oli väga närwilik.

„Kas usud,“ küjis Krag, „et wangikoja direktor asjalugu aimab?“

„Ei“, vastas Krag, „weel mitte; aga see tuleb awalikuks. Ma palusin Witi kirja ära häwitada“

Kui aurik tahtis liikuma hakata, hakkas ka elu sadamas liikuma. Waite ajalehepoisid jookkis ajalehtedega kohale.

Asbjörn Krag hüüdis poisile laewa juure.

„Barem on enne Ameerikast lahtumist selle maa wiimaseid uudiseid kuulda saada“, ütles ta.

Waewalt oli ta esimehe lehe lahti teinud, kui ta üksna ärewalt kaptenile hüüdis:

„Pea! Sumala eest, pea laew finni!“

Masin jäi kohe seisma.

Kapten ruttas Kragi juure, kes talle, ise weel ärewuseft wäriwedes, ajalehe ulatas.

Reket esimest lehekülge seisfis:

Üks wandeseltlastest ära põgenenud!

„Braegu, just enne lehe trükkimist, kuuleme, et üks wandeseltlastest Harold Wigh, täna ööjel „Mustast tähest“ on ära põgenenud. Ta on nõõrredeli abil üle müüri pääsenud. Põgenemine on sündinud arwatawasti kella kahe ajal. Kell pool kolm leidis dömaht tema kongiukse lahti ja kongi tühja olewat. Wähemed teated puuduvad“.

Kapten wahtis detektiwile kohkudes näkku.

„Kii siis ometi,“ ütles ta tajafesi.

Krag nikutas pead. Ta oli jälle rahulifuks jäänud.

„Arvatawasti,“ ütles ta, „on tal põgenemine forda läinud. Kuid siis on mulle see mõistatusjeks, miks ta weel laewal ei ole. Ta teab, kus meiega kokku saab. Dolame weel tunni aega“.

Nad ootajid kella kuueni.

„Dolame weel ühe tunni“, ütles Krag.

Kell pool seitse tulid uued ajalehed laewale. Teine trükk. Seal oli terwe põgenemine kirjeldatud. Dugu sünnitas muudugi juurt tõmu. Mõned pealkirjad olid:

„Põgenemine „Mustast tähest“.
„Wale ekstsellentse ja tema sekretäär“.

„Direktori ninapidi weetud“.

Kapten jäi rahutuks. Kell seitse hommikul lahkus laew sadamast ja sõitis merele. Harald Wik ei olnud mitte tema peal.

Ushjörn Krag seisis laewapäräl ja wõhtis tarretult tagasi juure linna peale, kus jälle uus elu sihama hakkas. Määratumast kivihiiglastest tõuseb kõrwulustaw müra üles taewa poole. Raudteerongid ristlewad waljusti mürisedes üle silbade; tänamad kirjendawad sadade tuhandete rataste all. Hõnmitu-uhus näib linn olewat nagu määratu juur, alles suitsew tulekahju warem.

Ushjörn Krag lahkus oma kohalt ja läheb komandosillale kapteni juure.

„Täna“, ütles ta, „on minu elu ühe mõistatuse poolest rikkamaks saanud“.

Ta jellega lahkume esiotja Ushjörn Kragist, kellega me alles Norramaal jälle kokku saame.

Põõrame tagasi tema suguwenna Harald Witi juure, kes wäljawalitud oli läbi elama kõige isearalikumat juhtumist, mis uuemal ajal üldse sündinud.

4.

Mis norralane läbi elas.

Harald Wik oli filmapilgu nagu halwatud, kui „fõrge külalise“ kella nägi. Ta teadis, et detektiiv Ushjörn Krag selle wana, iselaabilise taskufella omanik oli, mil Harald Witi perekonnas oma ajalugu oli.

Kui ta „fõrget külalist“ terawamini silmitses, märkas ta, et see keegi teine polnud, kui Ushjörn Krag ise. Suur rõõm waldas teda. Krag oli oma lubamise täitnud; selge oli, et ta teda tohtis päästa. Ta tegi enda rahulifuks, kuid pani Ushjörn Kragi iga wõhematti liigutust terawasti tähele.

Kui detektiiv taskust prillid wõttis, et piiblist teatud jalme ette lugeda, nägi wang selgesti, et ühes prillidega weel midagi muud wälja tõumati ja see raamatu wähele pandi.

Ta kui Ushjörn Krag talle piibli kätte andis ja teda liigutatud häälel palus raamatu hästi hoida, jurus Harald Wik raamatu kõwasti oma rinnale. See sündis selleks, et keegi ei näeks, et raamatulehed ühes kohas hästi kokku ei läinud. Niipea kui kongiuks „fõrge külalise“ taga lukku läks ja ta ükji jäi, awas ta raamatu.

Wälja kuffusid firi, puur ja terasjaag.

Kui ta Ushjörn Kragi firja tähelpanelikult oli läbi lugenud, wõttis ta puuri ja jae ning kaalus neid uudishimulikult käes.

Tema ei suutnud uskuda, et see ilmsüütu wäike terasjaag, maewalt kats millimeetrit lai, jaksas wõhem kui poolteise tunni jookkul kongiukse massiivse, raudse luku läbi saagida. Kui aga Ushjörn Krag jeda ütles, siis pidi see juba nii olema.

Uktselt waldas teda hirmus õud. Mis siis, kui wangimaja direktor päewa jookkul ära mõistatas, misjugune ühendus seisis tema põgenemise ja „fõrge külalise“ külasfõigu wahel! Siis pandi tema kongis muidugi kõige põhjalikum läbiotsimine toime. Ta kui firi leitaks, siis oli asi otjas nii temal kui Ushjörn Kragil.

„Häwita firi ära“, oli Ushjörn Krag firjutunud.

Uga kuidas?

Harald Wik waatas ringi.

Wäikejel laual, mida seina küljest sai alla lasta, seisis ta eine weel puutumata. Ruuses waagnas oli mingisugune jupp, kelle kõrwal pisut leiba ja wõid ja nüri nuga leiba lõikamiseks.

Ühes lootusega pääsemise peale tuli Harald Wilele ka isu tagasi; alles nüüd tundis ta, et ta ju katskümmeendneli tundi oli paastunud.

Ta lüges Ushjörn Kragi firja weel kord läbi ja uuris põhjalikult wangikoja kaarti, kust ta nägi, misjuguse tee ta kongist lahkudes pidi walima. Ta wajutas selle plaani oma mälusse ja tegi enesega katsket, kas kõiki ükfitasju mäletab.

Siis rebis ta Ushjörn Kragi firja pistkesteks tükkideks. Firi oli muidugi wäike, ainult pool poognat. Ükfid kogus ta hoolega kokku, wiskas nad supisse, jegas selle segi ja söi siis kõik selle segu isuga ära.

Puuri ja jae peitis ta piibli ümbrifusse. Siis jäi ta põnewalt joodjat filmapilku ootama.

Ta teadis, et wahid kell seitje, üheksa, üksteistkümmend ja kaksteistkümmend kontroleerijid. Kaheteistkümmne ja nelja wahel wahid ei fainud.

Wahit tuli kell 7 ja kell 9 nagu harilikult ja läts jamuti. Waidagi kahlast polnud marga.

Wiimaks jõudis kella kaheteistkümmne wahiford. Wahit oli wahetatud. Uus näis õige jutufas olewat ja tahtis Harald Wifiga juttu ajada, kuna see kirjitusjes põles.

„Leie waene mees“, ütles ametnik „afi läheb Teil halwasti. Kuidas mõisite niisuguse lolluse peale tulla?“

Korralane ei wastaanud.

„Kas Leie siis ei märganud, et Leie juht, Crambury, nurjatu felm oli?“

Wif sai tähpanelikuks.

„Kuidas nii“, küsis ta.

„Lema oli nõus kõiki kaaslasi üles andma, et ise oma nahka päästa.“

„Waletate“.

„Mitte ialgi. Ja mistarwis? Politseil on tõendusjed, et Crambury nurjatu felm on. Kui ta ära nägi, et ennast enam päästa ei saa, ja wangistatmine tal ees oli, siis kirjutas ta politsei-direktorile ja lubas kõit oma kaaslased üles anda, kui ta ise wabaks jääks. Kuid ta tabati ühel ajal ta kirja kohalejõudmisega“.

Harald Wif tundis, et ta otjaeijjel higitilgad helendasid. Tal oli, nagu oleks ta ees furiistik awanenud.

„Waene pois“, kuulis ta weel ametniku jona.

„Leie kaastundmust pole mulle waja“, ütles Wif meebalt, et wahist lahti saada — kell oli juba mitu minutit üle kaheteistkümmne, — „ütelge mulle parem, kuidas ma siit neetud august wälja pääsen?“

„August!“ hüüdis ametnik. „Leie kong on üks kõige ilusamatest ja walgematest. Wannatage aimult, kunni Leie peale on kohut mõistetud. Siis saate kongi sügawale alla ja wõite õigusega „august“ rääkida“.

Wif heitis narile pikali.

„Olen wäsinud“, ütles ta. „Ei ole faks ööd maganud. Jätke mu rahule“.

„Ja muidugi“, wastas ametnik, keeras tule ära ja lahtus sõbralikult „head ööd“ üteldes.

Harald Wif kuulis, et wõtit lufus faks forda ringi keerati, mille järele wahid jamud ifta enam kaugenesid. Lema kong oli nähtawasti wiimane ringkäigul.

Mitu minutit lamas ta, põnewuses wäriwõttes.

Tõsiasi oli, et ta wiimasel neljakümnekahelk tunnil ei olnud maganud, nüüd aga tundis ta enda täitsa wirge olewat, wirgema kui ial enne. Ta teadis tulla, misjuguine julgustust tal ees seis, aga nüüd oli tarwis paenduda wõi murouda. Siin oli kõit wõita ja mitte midagi kaotada. Nüüd pidi kell juba weerand üts olema.

Ta targas üles.

Silmad olid tal juba pimedusega nii wilunud, et wõreaknast jisselangelma walguse juures mitu kongis olewat asja ära tundis.

Ta leidis piibli kaunis ruttu, aga oli nii palawiklikult äge, et enesele aega ei annud asju rutulikult wälja wõtta, waid selle juures piiblikaaned lahti rebis. Nüüd seis ta — puur ja jaag täes. Ta läts kongiukse juure, kus pime oli, ja pidi käega lufu järele fobama.

Harald Wifile olid niisugused murdwargad riistad wõõrad, niisama nende tarwitamine. Ta pidi tiiti aega järele mõtlema. Siis sai talle selgeks, et ta juure lufu pidi wälja löitama, kui ust tahtis lahti jaada. Ta puuris esiti ülemale poole lufu augu, siis fatus ta sealt saega alata, kuid pidi weel furd puurima. See wõttis mõne minuti aega, nii et juba kahtlema hakkas, kas õigeks ajaks, kella tahaks, raske tööga walmis saab.

Wiimaks ometi sai ta jae külge panna ja nüüd algas wäljalõitamine. Oli see aga jaag! Saepuru rabises kui liiw pörandale.

Uga ühtlasi hakkas teda hirm waldama, sest jaag tegi fära, mis eriti õowaituses selgesti fuulda oli. See oli hõõrum, farijew toon, mis teda ehmatas.

Oleks tal ometi pisut õli olnud. See tärin ei wõinud edasi kesta; kahtlemata fajas see ka wälja foridori.

Ustijelt tuli talle ta eine meele ja pani ta röömus wabisema. Suurepäraline! Pisut wõid olid ju üle jäänud!

Ta astus laua juure. Wõi oli üsna fõwa. Kuidas sai ta selle julats? Siin tuli talle ta filmapilne seisuford appi. Ta tundis, et haige oli. Dimukohad peffid; palamad higitilgad woolasid tal wahetpidamata üle palge alla; terwes ta kehas peitus palawit.

Ta wõttis pisut wõid ja hoidis seda jenni fäes, kui see julama hakkas; siis tilgutab ta selle auflu ja fae peale.

Nüüd töötas jaag täitsa hääletult. Poole tunni pärast oli tal enam kui pool lufu läbi faetud. Siis läts afi aegamööda raskemaks. Saag oli wäga fõwast terasest ja esiti olid fae hambad teramad. Uga igawene nühtimine tegi nad nüriks. Ta kuulis, kui

das kell tornis pool faks, siis kolmveerand löi, enne kui lutt lõpulikult läbi oli jaetud.

Häätelt awanes kongi'uks ijeenejst. Wit oleks rõõmupärast peaaegu hõisanud, aga ta walitjes oma üle. Kõige raskem töö oli nüüd seljataga.

Harald Wit oli nii ägedasti tööd teinud, et ta õlad peaaegu nagu halwatud olid. Kuid nüüd algas kõige kardetawam töö. Ta pidi treppide kaudu katsuma õue pääseda. Leiti ta seal fätte, siis wõis iga waht ta silmapilk maha lasta. Seda pidi ta filmas pidama. Igaks juhtumiseks pistis ta puuri ja jae põue. Puuri wõis ta ju tarbekorral sõjariistaks tarwitada. See oli jama hea kui oda, mõtles ta.

Siis astus ta samnu edasi, et uksest wälja jõuda. Kuid peatas kohe.

Saapad, juured ja porised, tegid müra, niipea kui ta nendega kiviõrandale astus. Seda ei wõinud olla. Talle tuli meele, et trepid rauast olid ja müra seal weel juuremaks kaswab.

Mis pidi ta tegema?

Wõimata oli jaapaid siia jätta. Seft kui ta juttis põgenes, ärataks see kohwikus tähelpanu. Ei. Ja talle tuli parem mõte. Ta wõttis saapad ja jufad jalast ja tõmbas siis jufad jaabaste peale. Kõua kuulatas ta ukse juures, kas wahest keegi koridoris ei walwa.

Kuid ei kuulnud midagi.

Lähemal silmapilgul oli ta wäljas koridoris. Hoolega liikkas ta ukse oma taga finni. Kuid täiesti finni see ei läinud. Siis hiilis ta koridori mööda edasi, kunni raudtrepi juure jõudis.

Ta läks ühest korrast teise, ilma et tal midagi takistust oleks olnud.

Aga kui ta juba teisele korrale oli jõudnud, kuulis ta kabinat, nii et ta jüda ehmatuses seisma jäi.

Ta kuulis kõwasid samme lähenevat; saapad plaksusid trepi raudastmetel. Keegi tuli trepist üles.

Trepp oli kottpime ja wõimata oli, et faks meest üksteijest seal wõisid tähelpanematalt mööda jaada, ilma et üksteisele oleksid külge puuntunud, sest trepp oli kitsas.

Harald Wit kuulis tulija kõhatamisest ja lootsutamisest, et see waht oli. Ei jäänud teist nõu, kui üles tagasi minna. Ja tal oli hea meel, et enesele oli jufad jaabastele tõmmanud. Nii wõis ta teise eest waikselt üles minna. Mlati oli üks majaford nende wahel.

Kui Harald Wit juba üles seitsemendale korrale jõudis, mõtles ta: On see mõni ekstr-

waht, siis algab ta kongide ülewaatamist üsna ülewal. Pööran ma siia koridori, siis lähew waht minu mööda, nii et jälle alla wõin minna.

Teist teed õnnetul ei olnudki. Ta läks koridori, mis jama pime oli kui trepp. Umbes faksfimmend samm koridori mööda edasi minnes jäi ta seisma ja ootas, et tulija temast mööda läheks.

Kuid mees jäi trepile seisma. Wit kuulis, kuidas ta taskust tuletikka otsib ja, kui neid wiibimata ei leia, wandesõnu pomiseb. Mees tahab tuld üles wõtta. Wiimaks ometi põleb tuli ja mees hakkab koridori mööda edasi tulema.

Harald Wit jookseb koridori lõppu. Seal leiab ta teise trepi, kuuleb aga ühtlasi, et ta sellest trepist keegi üles tuleb. Nüüd teab ta, et ekstrapatrull kaima on pandud. Igal majaforral on wahid.

Pool meeletult tuigub Harald Wit teist treppi mööda üles, uskudes, et kõik kadunud on. Tuleb talle mõni waht wastu, peab ta kallalekippumijega õmne katsuma. Selle wäike, terama riistaga, mis tal käes, jaab ta jüdamest läbi puurima. Igatahes tahab ta oma wabadust wõimalikult kallilt müüa. Ta pigistab hambad kokku ja hoiab sõjariista walmis.

Siis näib jälle, nagu oleks weel jädemene lootust olemas. Wahipostid — mõlematel laternad käes — juhtuvad trepi otsas kokku ja algamad juttu:

„Kuidas lood juttu?“

Teine wastab wäsinult aegutades:

„Kõik korras!“

Sellejärele firuvad nad erakorralise ekstrawahti, nagu wõiks üleülbje keegi inimene „Mustast tähest“ ära põgeneda.

Surmawäsinult nõjatab Wit wastu fiwijeina.

Ikitselt tunneb ta seljataga mingijugust uft. Ta kobab kätega seinu, kuni ta selgusele jõuab, et ühe wana forstna ees seisab. Jje-äralit mõte, lootus waldab teda. Üks katab auku forstnas. Seal käib ta peast mõte läbi, et omalajal pikkadesse forstnatesse forstnapühkijate jaoks niijugused augud tehti.

Ettemaatlikult kobab ta klappi. See lajeh enda awada. Mõlemad wahid all kõnelewad nüüd nii waljusti, et kabinat ei kuule.

Ruttu ronib Wiff awaujst siisse ja leiab ta kohe forstnas kõwa jalgealuse. Ühtlasi tõmbab ta klapi oma taga finni. Sinni tõmmates klopsatab see. Ta kuuleb, kuidas wahid trepil korruga kuulatahes wait jääwad.

„Oli seal keegi?“ küsib üks.

Iluiselt wastab teine:

"Mis? Oli seal keegi?"

"Siin vanas kastis käivad kodukäijad ringi", tähendab esimene naerdes, ja siis lähevad nad mõlemad naerdes trepist üles. Nende lasternate valgus valgub mööda minnes ikegi Harald Wigi juure korstnasse.

5.

Robinson wangifoja katusel.

Harald Wif istus waike hiirena korstnas ja ootas, kuni wahid mööda jõudsid ja nende jutukämin üles kaugele kadus.

Weel ei ole hilja, mõtles ta, weel ei ole kell faks lõõnud. Katjun ometi weel õue jõuda ja sealt üle müüri pääseda.

Ta katjus raudflappi, mille kaudu ta korstnasse tulnud, awada, kuid leidis kohkudes, et see finni oli läinud, nii et teda seest ei saanud lahti teha.

Pool wali wandejõna tuli ta juust. Müüid oli ta ise ennaft finni pannud. Mis oli, kui ta katjus korstent mööda alla ronida? Korsten pidi ju all tingimata kõõgis lõpema.

Ta arwas, et korstent ei tarwitata. Wangimajas oli juba ammu feikküte ja gaasiwalgustus, korsten aga oli juba wähemalt jada aastat wana. Rögi seinte küljes oli kõwa kui kivi.

Terawasti kuulatas ta umbes minuti. Kujaqit tuli kõbin, mis wana kellawärki meele tuletas.

Ukselt pani wali ja kõle kellahelin ta wabisema; ja kohe kordus ta weel, — siis jäi kõik waikeks. Kell wangifoja tornis oli faks lõõnud. Källe kuulatas põgeneja. Ei, müüid polnud enam wähematki kõbinat kuulda. Ekstraringkäik oli arwatavasti mööda.

Ta hakkas korstnat mööda alla ronima, jalg üht ja jalga teist seina wastu pressides; niimoodi lohistas ta ennaft allapoole. Siin ja seal mõis ta auktudes, mis korstnapühkijatele tehtud, seijatada. Ta aimas, et ülewal förgel korstnas wiibib, kuid ometi weel ka jügawas, jekt alt puhus talle õige kange külmi wastu nagu kuristikust.

Siis aga pidi ta äkki peatama, jekt müüid kuulis ta, et wangimaja tornis faks rasket kella lööma hakkasid. See ei olnud harilik, pühalik kellalööf; need olid ägedad, kiired löögid, mis põgeneja fondist ja üdist läbi käisid. Ühtlasi kuulis ta kiireid samme treppidel ja paljude häälte sumistamat, ärewat kõminat. Ta teadis, mis see kellalöömine ja see lärm tähendas: põgenemine oli selgunud.

Harald Wif mõtles:

Müüid on nad mu lahtise kongiukse üles leidnud. Müüid jektasse igale poole wahid wälja ja arwatavasti leitakse ka nõõrredelid ja rebitakse need müürist maha. Põgenemine on täiesti äpardunud.

Pidi ta enejest märku andma? Pidi ta alla ronima, et korstna jalale jõuda ja sealt wälja õue minema, et sealt ütelda:

"Mu herrad, siin ma olen!"

Tema mõtteid jegas see, et ta jügawal enese all inimlikka häält kuulis. Uksikutest sõnadest ei saanud ta aru, aga ikka tugewamaks paajudes ja ikka mürijemamalt kõõgis hääl korstnast nagu fonograafi toru kaudu üles tema juure.

Lahtinatalt hakkas ta üles poole ronima, nii waikest kui see tal wõimalik oli. Sammammult kerkis ta korstnat mööda jälle üles. Ta läks raudlappist mööda, peatas seal filmapilgu, ja kui midagi ei kuulnud, ronis edasi.

Mida kõrgemale ta ronis, jeda enam tundis ta, et õhk terawamaks ja puhtamaks muutus. Kõõreliselt ei olnud korsten kõõtud, nii et ta üles katusele mõis pääseda, kus ta esialgul mõis julge olla.

Rooreturnise üleiniimliku waewa järele jõudis ta wiimaks ometi üles katusele. Wihof plekk-katus kattis üht osa korstna awaustest, kuid selle ja pleki wahel oli ometi weel nii palju ruumi, et ta sealt kergesti sai läbi ronida. Ta kumardas pea üle korstna ääre ja waatas alla. Wärske tuul puhus üle katuse ja jahutas ta palamat otsaesist. Täie isuga jõi ta märsket, puhast õhku.

Korstna äärest katuseni, mis kahelt poolt ühemõõduliselt wistu alla langes, oli waevalt meeter. Põgeneja ronis korstnast wälja ja kargas katusele. Sinna jäi ta üsna waikest lamama ja waatas tiifi aega ringi, pool uimane kõigest sellest, mis ta läbi elanud.

Ulm oli alles pime. Sügawal all seisis linn, see tufane, kiviine meri, jügawatest tänamatest risti-wästi läbi lõicatud. Sinna fesspaiaas hiisajid tänawad naau walaufejurtid; üsna jelaesti naai ta seal autofid ja tõlbu edasi ja taajii murawat. Animesed olid kauruse päraft maemalt tuntawad; nagu mnstad täpid liikufid nad laiahel kõnniteedel. Kiristikornid korfifid kühhiilaste pimdufist üles. Kallidufid tornidest kajaifid müüid ühel ajal kellalöögid. Kell oli pool kolm.

Põgeneja ronis müüid alla katuseääre juure ja waatas alla. Harald Wifil oli tunne, nagu wiibiks ta ihe wana kantji müüri-

del. „Musta tähe“ kessehitus tuletas meele Püstillet. Katust piiras meetri kõrgune saskiline müür, mida laskeaukudega mõis võrkeldas.

Ühest niisugusest august waatas põgeneja wälja. Ta tundis jeda suurt linna wäga hästi. Silmawilk oli tal orientatsioon selge. Seal all laias, heledasti walgestatud tänawas, just wanakoja müüri all, oli „New Kalhorn.“ Kohmiku ees nägi ta mõned troskõd; kolmas neist pidi olema Asbjörn Araqi tõld.

Kana seisis ta ja silmitses tõlga kui unes. Nähtamasti oli defektiivne lootuse kaotanud. Mii. nüüd kadus tõld tänawa nurga taha ja oli ääwimeduse peitu pugunud.

Waatahes wahtis Harald Rif sadama poole, kus poliu „unaseid ja roheliid tulelid wälkus. Sadam seisis ida pool. Kanaal wäljas seisis majakas, mis wahete-wahel tulid wiskatas.

Näem hakkas ahetama; imetaolikt tõuis koidukuma merest ülles.

Nüüd aga wanaimaja! Kudas nägid load wälja all wanaimaja õues? Kas oli tema otfimine lõpetatud? Kas oli nõõrredel leitud?

Põgeneja ronis nüüd risti üle katuse, mis wihma järele mära oli. Warsti tundis ta, et kõik ta riided läbi ja läbi märjad olid. Wiimaks jõudis ta keisele poole.

All wanaimaja õues walitfes elawus; hulk ametnikka jookkis laternatega edasi ja tagasi. Nähtamasti oli põgenemine palju hirmu ja ärewust junnitanud.

Asbjörn Araqi juhatuselt teadis Harald Rif, et nõõrredelid pidid olema seal, kus wanaimaja müür Winstowstreetile ulatas. Ta waatas sinna ja nägi seal suurt rahwakogu. Tähenab: redelid olid leitud. Nüüd ei wõinud põgenemist enam juttugi olla. Tema jäi „Musta tähte“, kust tal enam pääsu polnud. Kuipalju minutid wõi tundi mõis weel mõõbuda, enne kui ta asukoht ülles leiti ja ta koiat taqasti wiidi!

Wittelt sai talle aga selgeks, et ta kõigest hoolimata eitalgul kindlas warjupaigas wiibis. Selle oli just nõõrredeli leidmine korda saanud.

Wangimaja ametnikud pidid muidugi oletama, et norralasel põgenemine oli korda läinud, sest et nad teda kusagilt ei leidnud. Nad uskusid enesest mõistetawalt, et ta nõõrredeli abil üle müüri oli pääsnud. Politsei wõi kõik oma jõu ja oskuse kofku wõtma, et teda linnas tabada; mõte, et põgeneja weel wangikoja müüride wahel mõiks wiibida, ei tulnud neile wististi mitte; weel wähem wõi-

sid nad arwata, et mees wangimaja katusele on pääsnud.

Miipea kui Harald Rif oma seisukoha üle oli selgusele jõudnud, tundis ta, et surmasarnane wõsimus ta rammetuks tegi. Mitu päewa ei olnud ta maganud, ja nüüd, pärast hirmuist ärewust ja waewa ning närwide wapustust, tuli reaktsioon.

Kus ta parajasti wiibis, sinna heitis ta kõigest niiskusest hoolimata pikali ja jäi wiibimata raskesti magama. Ta uni oli raske, sügaw, peaaegu surma jarnane.

* * *

Kui põgeneja ärkas, seisis päike juba kõrgel taewas; tulnud oli walge, suurepäraline päew. Mõhe riided, kui ka katuse olid wahel ajal kuwaks saanud.

Harald Rif lamab weel tiifi aega, enne kui kõik talle jälle meele tuli. Eitofja ei olnud talle weel selge, kus ta wiibis. Wõ juhitudused keerlesid tal segastes piltides peajus. Wiimaks tõusis talle teadmusesse, et ta wanaimaja katusel wiibis ja alles üllesleidmata oli.

Sügaw furbus waldas teda. Tema seisuford oli kole. Tal polnud enam wähematti lootust wangimajast pääseda, sest õõjiste sündmuste taqajarjel oli wahtide arwu wististi suurendatud ja walwe terawamaks tehtud. Kuid ihtlasi rõõmustas ta selle üle, et ta weel omal wiisil waba oli. Politsei nuuskis teda wististi linna kurjateqijate koobastes. Minult juhust mõis teda ära anda. Kuid see mõttis arwatawasti weel aega; aga ta mõis ometi ka arwata, et see juba mõne tunni pärast mõis jündida.

Põgeneja tõuis nüüd ülles ja waatas üle katuse, mis nii lai oli, et all olewa linna tema eest ära wõitis. Määralik tunne waldas teda: siin wiibis ta ainuüksi, keset suurt linna ja mitme miljoni inimese wahel. Tema jalaade ees maqaad turbande, ja ometi oli ta Robinson. Siin ei saanud ta üheqagi ühenduses olla. Kõik pidi ta ükfinäinis lahendamata. Nüüd seisis ta tühjade kateqa siin katusel. Tema seisuford oli tõesti hirmsam kui Robinson Crusoe seisuford. Mis oli teha? Kust sai ta süüa? Kas oli võimalik, ilma märkamata wanakohta taqasti minna ja sealt süüa tuua? Tema oli kole selge, et kui tal korda ei läinud toidunaineid saada, siis tal warsti ots käes oli. Siis wõi ta enda wanai ondma. Kuid enne tahtis ta weel kõik katted ära katuda.

Uni oli teda kofutanud; nüüd märkas ta, kuidas enese alleshoidmistung ta julgust ja

energiat terastas. Ta otsustas katusel uurimisreisi ette võtta.

Kui ta täiesti katuse äärele oli läinud, võis ta ennast liigutada, fuhu tahtis, ilma et ta oleks tarvitsenud farta, et teda näha mõidaks. Tema elukoht oli kõige kõrgem ter-
wes ümbruses penikoormate kaupa; isegi kõrged firifutornid olid madalamad.

Rännates juhtus ta mitme mana korstna juure, mida niisamati tarvitati kui seda, mille kaudu ta üles tulnud. Peale selle oli katusel palju soppe ja tasandikke, nii et seal terve bataljon jõdurid oleks võinud harjutusi pidada. Kõikjalt leidis ta, et kerge suits üle katuse lehvib. Tärelikult oli üks neist korstnatest veel tarvitusel. Ta ta leidis selle korstna ka koha; see oli alles üsna uus. Selle korstna seijukohast võis põgeneja ära tunda, et see direktori erakorterisse pidi minna.

Harald Vif astus juht katuse äärele. Siit vaatas ta üle teistele wangimaja tornide, mis kiirte kujul wana wangimaja ümbritse-
sid, mille katusel ta seisis. Temal ei oleks su-
gugi raske olnud mõnele teisele katusele min-
na; kuid walge päewa ajal oli see ometi tea-
tud kartusega ja riisikoga ühendatud. Wäga kergesti mõidi teda mõnest ülemisest võreak-
nast märgata. Ta tahtis sellega pimeduse
tulefuni oodata.

Ta istus maha ja toetas selja tellistivi-
müüri najale, mis nähtavasti endise wahi-
torni jäänus oli. Päike soojendas; mah-
tuul ümbritses teda. Raua aega istus ta seal
ja wabits oma ette. Siit oli tal imetolif
pilk üle hüglalinna, mis ta ees kui lehwif
seisis. Tänavad nägid wälja nagu musten-
damad jõed, nii tihe oli inimestewoog. Oma
kõrgusest ei jaksanud ta üffikuid kogu-
st lah-
tada; nägi ainult jõge. Omnibusside ja
tänavawaqunite katused awaldasid muljet,
nagu oleksid nad ujuwad palgid woogudel.

Tüff aega lõbustas teda raudteerongide
silmitsemine, mis hullu kiirusega üle katuste
ja silbade wurasid. Tal olid veel selgesti mee-
les rongide ärasõidu ajad seal all linna.
Seal sõidab rong 3.12, mõtles ta, ja jaanast
tuleb rong 3.21. Siis ei meeldinud talle
enam see mäng ja ta hakkas selle asemel kul-
latud firifutorne otse lugema, millel päike
fiirgas. Kuid ifka enam firifutorne kasmas
ta ette, nii et ta lugemisega jaks läks. Tema
silmad nägid eemal kauguses rohelist maad,
põlbe, aedu, wilja, mis kaugelt majamere
taqant sõbralikult üles waatafid.

Teiselt poolt nägi ta merd, mis oma tu-
gewa käewarre linna poole sirutas ja linna
peaagu oma rufikas linni hoidis. Merel lii-
tus hulk muste täppe. Need olid aurulae-

wad, mille suitjulipud wäljas õhusse ja me-
resse kadusid. Temal oli siin wäljawaade,
mille peale isegi kuningas oleks võinud ka-
dedaks jaada.

Kõikjalt ehmatas ta.

Kas ei kuulnud ta häält, inimese häält?
Hääled näisid tulewat teiselt poolt katuse-
lt. Ühtlasi kuulis ta kohinat õhus, kus juures
mingisugune wari temast üle libises. Müüd
teadis ta, mis see oli. Tuwid.

Ta hüüdis neile waljusti mõned sõnad,
et nad lahtussid. Ise kofkus ise enese häält
kuuldes. Nii imelikult kõlas see ta kõrwus.

Särmitjedes ja tiibu plaksutades lendas
fari tumisid üles, lendles piisut ringi ja las-
kis enda siis uuesti maha.

Vif rõõmustas, et peale tema siin ülewal
weel eluolewusi leibus, ja talle tuli mõte:
oleks mul midagi, millega tumisid mõiffin
piüüda, mul oleks toitu mitmeks ajaks.

Uga tal ei olnud midagi.

Müüd hakkas ta tundma, et tal kõht hirm-
fasti tühi oli.

6.

Nägu võre taga.

Kui Harald Vif üle müüri, mis katust
piiras, alla waatas, võis ta kõrgel seiswa-
tesse kongidesse näha. Seal nägi ta wange,
kes oma kongides edasi-tagasi jalutasid ja wa-
hetewahel võreakna ette astusid; aga nad
wõisid ainult siis tüfikest sinitawast näha,
kui näo wastu ruutu surusid.

Kuid põgeneja pidi olema ettewaatlik,
sest kes teab, kust teda mõidi näha ja tähele
panna.

Niifaua kui ilm weel walge oli, peitis ta
ennast wana wahitorni waremete taha. Siit
oli tal juurepäraline wäljawaade linna ja
jadama peale ja siin ei tarwitsenud ta ka
farta, et teda keegi näeks.

Siin leidis ta ka ühe uue, tarwitamata
korstna, millest ta arwas, et see mitte wan-
gide osakonda alla ei wiinud. Kui kell kaks-
teistkümmend löi ja wiimane ringkäik teh-
tud, tahtis ta katfuda selle korstna kaudu al-
la hoone sifemusesse jõuda. Tuli, mis tuli,
oli, mis oli. Talle oli toitu waja, kui ta ei
tahtnud näljajurma surra.

Päike läks looja. Ilm läks wilumaks ja
nõrk hämarif kustutas kõik kontuurid kau-
guses.

Põgeneja kumardab ettewaatlikult ühest
lasteaugust wälja ja wabib alla wangimaja
õue, kust wangid pärast õhtust „jalutuskäi-
tu“ parajasti jälle sisse wiiafs. Nad lähe-
wad aegamööda, ilmatu pikkades ridades;

enamjagu neist wahib maha oma suurtele puukingadele, mis kiwide wastu kolksumad. Rõrgustiffudel seisawad ülewaatajad, kes korra eest muretsemad ja filmas peatwad, et eeskirju täidetakse. Sisseminek kestab pool tundi; alles siis on wangide määratu kogu jälle wangimajasse ära mahutatud. Igaüks wiibib jälle omas kongis.

Selle juure õnnetute-tarja nägemine awaldas noore norralase peale raske mulje. Riffamiisi libisefid ta filmad lähemal seiswast wangihoonest üle. Iga kord peitis enjes jandanded wangid. Ja majakordi oli palju. Harald Wik luges: kahessa — kümme — kaks-teistkümmend. Nummardas ta üle müüri weel kaugemale, siis wõis ta kongidesse wadata.

Õhtifelt kohkus ta; teda walbas kõige suurem ehmatus ja pani ta wariwema.

Seeal — ühe ligema wõreakna taga nägi ta nägu, mis talle otse wahtis.

Kuttu taqanes Harald Wik. Kuid oli juba hilja; sest nägu seal wõreakna taga oli teda juba ammu filmitseenud. Põgeneja ei mäletanud ial üht nii isäralikku, ilmata, kuid ometi walju nägu näinud olewat.

Kes wõis ta olla?

Muidugi mõista wang.

Ja jägaw kurbus waldas teda. Ta tundis wangide püüet, enestele wangistuse ajal paremust muretsema, ja teadis, et sellele mehele, kes Harald Wiki üles andis, palju taju anti. Nägu seal wõre taqa, see tundetoores nägu, ei lubanud midagi head loota.

Õletud uudishimust, millele ta wastu pan-na ei jaksanud, tahtis Harald Wik teada saada, kas mees wõre juurest lahkunud. Ta nummardas weel kord üle müüri.

Kohkumuse tunne, mis ta uuesti tarduma pani, hoowas ta kehast jälle läbi. Nägu ei olnud oma kohalt pisutki liikunud. Ta seis- is weel ifka wõre taga ja wahtis temale näfku; täwpealt jama wiiji kui enne. Mitte wä- hematki üllatuse ilmet ega uudishimu ei ol- nud seal. Ennem filmitsew tähelpanu. Sil- mad olid tal otsekohe Harald Wiki peal, kelle- le see hüpnootiseerim, tarretu pilk otse haiget tegi.

Korraga tegi põgeneja uue leiduse. Ta märkas, et wõreaken, mille taga see hirmu- taw nägu seis- is, palju suurem oli teistest ja- ma maja afendest. Ra seis- is ta kõige kõrge- mal, kõige ülemisel korral.

Harald Wik tõusis jälle üles ja filmitse- terwe wangimaja seisukohta. Peahoonest, mille katusel ta wiibis, jooksid seitse teist, wä-

hemat hoonet kiirte kujul wälja. Põgeneja luges neid hooneid; ta algas nr. ühega, mis suure wangimaja wärawa kõrwal seis- is. Kõr- walhoone, mis juft tema ees seis- is, oli seega wiies. Kas ei olnud ta kord kuulnud, et witen- das hoones surmamõistetute kongid seis- id? Müüd oli tal selge, mispärast see wõ- reaken, mille taga see nägu teda filmitse- s, suurem oli kui teised selles tiimas. See oli surmamõistetute kong. Ja wahtim nägu oli järelifult ühe niisuguse õnnetu surmamõiste- tu nägu.

Uuesti heitis põgeneja pilgu wõreaknale — ja tõst — nägu oli ifka weel seal. Weel jama tundeta, jama kül- m. Pimedus kasmas märgatawalt; suurlinna lärm tafanes.

Kohutaw tunne walbas norralast. See nägu paistis talle tondilik, mittelihalik. Õhtifelt kadus ta afna juurest; mees oli ta- gasti kongi läinud.

Siis aga tuli ta jälle efile; jälle filmitse- jid Wiki tema isäralised, külmad filmad. Müüd näis talle aga, nagu peitufs mehe pil- gus midagi küjwat. Misjuaune mõte wal- das teda.

Harald Wik teadis, et surmamõistetud enne huffamiist alati mitu päewa hästi süia said. Kui tal korda läks selle mehega seal kongis kuidagiwiiji ühendusesse astuda, siis wõis olla, et ta temalt wähest ka wõis toitu saada. Wõimalifkul korral wõis ta teda wä- heft põgenemisel aidata. Igal juhtumisel oli tarmis kuidagi wiiji selle mehega ühenduses- se astuda.

Wik roomas üsna katuse äärele, nii et kongis olew mees tema liigutusi selgesti wõis näha.

Märkide waral katsus Harald Wik teisele arusaadawaks teha, et tal nägä on. Ta tä- hendas oma juule ja sirutas käed paludes tema poole.

Teine filmitse- s teda tüfi aega, ilma et nägu oleks muutnud. Siis aga nikutas ta pead, nagu oleks ta ütelda tahtnud, et ta põ- genejat mõistnud, mille järele ta afna juu- rest kadus. Mõne sekundi järele ilmus ta uuesti afna ette ja näitas Wikile leiba. Sil- mapilk pani ta leiwa käest ja jäi nagu en- negi seis- ma, filmad kõrwalpeõormatult katu- sel wiibiwäl põgenejal.

Piiritu rõõm waldas noort norralast. Müüd teadis ta, et surmamõistetute nõus oli teda aitama. Aga kuidas sai ta leiwa kätte? Et see ainult läbi wõreakna wõis sündida, oli talle selge.

Järgneb.

Pilatuse tütar.

Bulgaaria firjaniku Iwan Wajowi jutt.

Jerusalemas walities Pontsius Pilatus Rooma feisri nimel. Pilatuse tütar, imeilus Poppäa, oli Damaskuse maawalitseja Klaudiuse abikaaja.

Klaudiust oli tabanud raske jaatufelööt: tema abikaaja, armastatud Poppäa, oli haiguse saanud, mis ta kenad kehaliikmed halwas, ta marmorwalge keha elujalt jurnajuhu taatis. Ja kui waene haige näha soowis aedu, mis nagu firju pärg Damaskust ümbritsejõid, siis pidid orjad ta wälja kandma purpurises kanderaamis, mida atlasest katus warjas.

Juba kaks aastat pödes Poppäa seda haigust, wiibides tema küttes. Kui palju arste oli Klaudius kutsunud tema juure ihegi kõige kaugematest maadelt! Kui palju oli tema juure rutanud õpetlasi ja soolapuhujaid! Kui palju katseid oli tehtud rohtudega, jalwidena, nõidustega, woolimistega ja põletamistega! Kuid abi ei saadud — abi ei saadud! Nis Rooma proua, kõige kaunim roosifene, jäi pöduraks ja haigeks nagu enegi!

Ühel päewal tuli keegi juurest soost reissija Jerusalemaat Damaskusesse ja teadis rääkida mingiuuusest targast, kes Naatjaretiit Juudamaale ilmunud — targast, kelle nimi Jeesus. Tema tegewat imet ime peale, tegevat jalutud käijateks, pimedad nägijateks ja aratamat ihegi jurnud elama!

Poppäa hakkas jeda kuuldes õhetama.

„Eilmapilt“, hüüdis ta, „lähem ma jelle targa juure! Kõik oma kallidkiwid, ihegi oma imaragidest kaelaeste, mis wiis Juudamaa linna maksis, annan ma talle.“

Uga reissija lausus:

„Nis Poppäa! Selle Naatjareti mehe juures ei aita see midagi. Tema käib ühes kerjajatega paljajalu, ja kui sa talle weel mitu korda rohkem warandust pakuffid, tema lahkuft ja jüst ei wõida. Mis tema igalt abilualt nõuab, on ainult — uff!“

Poppäa tõstis oma juured, ilusad filmad üles ja äigas oma lumivalge, teemanditega ehitud kägega sügawas mõttes üle otfaetise. Siis küsis ta:

„Mis pean ma jüst uskuma?“

„Et ta Numala Boeg on!“

„Jupiteri poeg?“

„Ei, Numala Boeg.“

„Sellest ei saa ma aru...“

Päewad ja ööd wiibis Poppäa sügawas mõttes.

Ta wõttis oma halwatud kehaliikmed paljaks, waatas oma õitswat noorust ja nuttis tihedasti.

Ta hinges aga tõusis kõrgemale ja kõrgemale jelle jaladusliku targa kaju, kes ennast nimetas Numala Bojaks ja imet tegi, mis inimliku mõistuse ja jõu rajast üle käijid. Ja ühes põlewa terweksjaamise soowiga kaswas ta südames karsitus, jeda meest, jeda iseäralikku meest näha, kel wõimus oli elawate ja jurnute üle, kes paljajalu käis, maailma warandust wihkas ja kerjajate jeltis elas.

„Seliab ta oma waimu ja annete poolest inimestest kõrgemal, kas ei ole ta siis jumalatele lähemal? Niinult jumalad on nii wägewad, et nad neid, kes lootuse kaotanud, ihe pilgu wõi puuditamise läbi wõiwad terweks teha. Meie jumalad ei tahtnud wõi ei osanud mind aidata; kas ei pea ma katset tegeema jelle jumalaga, kelle pojaks ennast jee Naatjareti mees tunnistab?“

Ja ust ning ihaldus kaswasid ta hinges.

Ta otjastas reissida Jerusalemma.

Uga Klaudius, ihe, juurest soost roomlane, ei tohtinud teada, et ta juudi-soost targa juure kawatkes minna. Sellepärast ütles ta abikaajale, et tahab isale külla minna.

Soow üllatas Klaudiust, jest jelle soowi täitmine tähendas waejale Poppäale palju piina ja walu ja waewa.

Kuid Poppäa palus ja klanis ja käis peale nii tungiwalt, et Klaudius wiimaks armastatud naise tahtmisele järele andis. Kõige ustawamate teenijate jaatel, rikkalikult ehitud kandetoolis, mis käis ndusulgedest patju, algas teekond Juudamaale.

Mitu päewa kestis teekond Diibanoni mägestikus. Ühel lõunal jõudis karawaan wiimaks läbi Koojewati oru Jerusalemma.

See oli jüst enne juutide paajapüha.

Ja kui Poppäa karawaan põhjapoolsest wärawast linna läks, tuli talle wastu suur rahwahulk, nagu müür, inimene inimese kõrwal. Siin ja seal wäksufid Rooma ratsameeste kiwrid. Kõik jee hulk aga woogas linna poole paljale finqule.

Poppäa wõhtis rahwa ja ratsanikkude peale; ei aimanud aga, mis jee woogamine tähendas. Ta rututas orje. Kuid orjad ei jõudnud wastuwoogama tiheda rahwamurru päraft edaft.

Keeai ohvitjer — ksenturio — sõitis rat- ja mööda. Poppäa nõjatas kandetoolist wäl- ja ja küsis:

„Kuhu need inimesed ruttawad?“

„Surmanuhtluse täidesaatmisele, ilus proua! Seal mäeharjal lüüakse risti üks rahwawõrgutaja — Jeesus Maatfareitist!“

„Õnnetud“, kisedas Poppäa, „see ei tohi sündida! Mina ei luba seda, mina, Pilatuse tütar!“

Realik kummardas sadulas, ja inestades, et Poppäa ühe wiletka, surmanõistetud mehe wastu kaastundmuft ilmutas, ütles ta:

„Kästija, sinu isa ise mõistis selle kurta- teqija surma — ainult tema mõis temale jäl- le ka elu kinkida!“

„Siis ruttan isa juure!“

„Senni on mees juba risti löödud!“

Poppäa pööras meeleheitlikult, et Jeesust kuidagi weel päästa, üles Golgatale, kus k- sendaw rahwahulk juba sündimust ootas ja himulikult sealseid ettevalmistustu filmitfes.

„Autemini!“ kästis Poppäa. „Wiige mu rutemini sinna! Tema ei tohi surra!“

S'qi woolas orjade otfaefiselt.

Kui nad mäeharjale jõudsid, näoi Poppäa hirmuift kangedes kolme risti ja igal ristil juba werist meest.

Teagu oli juba tehtud.

Ohwitjer oli Poppäa kaameliteft ette ru- tanud ja ajas nurisewa rahwahulga laiali.

Pilatuse tütar pandi ristide ligidale ma- ha. Keikmise risti all lamas poolsurmalt

keegi naisterahmas ja lamajid weel kaks teist naisterahmast pimedaks nutetud filmadeagu ja framplikult kottubandud kättega. Risti- löödu haawadest woolasid weroejad.

Poppäa waltis kui kimituju, walust rõhu- tuna, üles Keefuse poole, kelle õrnad näojoo- ned piinasurma walu wäljendasid.

Ta Robbäa nuttis ühes teiste naistega. Ta olaka kaameleaga loominud Finni piüüda nende lahkete, piinastkõnelemate filmade poolt ühe pilau, aincaai, kuid õnnetu mehe pilgud wiibisid äraböörmatusa nutwal emal.

„Mita mind, aita!“ kofistatas ta.

Seal tõusis konnataja moikne pilk üles emalt ja hääras Nooma naise poole. Noom- lase ja Keefuse pilaud puutusid kokku. See kestas ainult filmapilgu — see oli kurb kingi- tus, see soe tänu.

Ja Nooma naise Poppäa kehast käis läbi naagu wool, naagu pörutus. Midagi uut, mi- dagi maqusat, arusaamatut hoomas ta hinge ja kehasse.

• Pilatus ootas oma marmoripalee mar- moritrepi ülemisel astmel halwatud tütar.

Poppäa kargas ärewalt kandetoolist wäl- ja, jooksis nuttes isa rinnale ja hüüdis sü- dantlõhestawalt:

„Ija, isa, teie tapfite ära Jumala!“

Kõik juuresolijad wahtisid lahtisel suul ja pärani silmil juurt Jumala imetegu.

Poppäa oli terweks saanud.

Maruõõ.

Saksa kirjaniku Alfred Mann'si jutustus.

Nowembri-maru tuhnis Põhjamere wee- fogude südant, rebis nad üles kortfutaolis- teks woogudeks ja surus need siis wastu mannermaa ja saarte kalbaid.

Madalatelt randadelt ja saartelt paistid ainult kõrgemad laewaehituspaiqad ja ma- daliku elanikkude lihtjad majad filma. Kõik muu oli siraw meri neelanud ja himukalt luuras ta nüüd uusi ohwrid. Nagu suur- tiikpauke saatis ta woogu woo järele oma surimawaenlastele, laewaehitus-kinkudele ja tammidele, wastu. Weel panid need wastu, aga mere jõud ei olnud weel juguqi kõige kõrgemale tipule jõudnud. Enam ja enam lähenefid kohutawad weefogud iaaretammi äärtele. Täna pidi nende häwitustöö õn- nestuma, täna oli mere nõiapüha, täna wa- litfes maru.

Meinert Onken, Breederooqe saare kõig- riffam talumees, seisid elutoa afna juures ja wahtis wälja. Mitfifelt jäi ta kuulama ja läks siis kiiresti ukse juure, seda ruttu lahti tehes.

„Lulqe tuppa“, hüüdis ta, ja ta häälest fajas wälja ärewus.

Silko Kreeken astus tuppa ühes Efe Du- keniga, Meinerti tütreaga.

Mõlemad teadisid jalamaid, mis peremees neist tahtis, aga neiu ei punastanud, oluqi, et ta näis kohmetu olewat. See kohmetus ei olnud aga arqatus. Efe teadis selgesti, mida ta tahtis. Ta oli enda Silkoga kihlanud; siin ei wõinud keegi midagi muuta, ka isa mitte, oluqi et tal Silko kohta kindel usf puudus. Tema ja nooremehe wahel oli weel midagi, kuid see ei olnud süda. Silko Kree-

fen paistis ilusa Ete kõrwal tore poisiks olewat; ta heleinistes filmades peitus unistus, taltfutamatus, aga ka südameheadus — isearalik segu. Kerge ei olnud Hilfo aru saada; isegi Ete, kes teda armastas, ei saanud temast täiesti aru; sest Hilfo teod olid imeilud ja täis wastolusid.

„Nüüd on asjal lõpp“, ütles Meinert ja otsaerijele tekkis ahwardaw korts.

Noored waikisid.

„Kas arwate, et mina teie saladusi ei tea, mis?“

Peremehe terawat tooni kuuldes lehwis Hilfo näost üle nagu trostiwus.

„See küll, kui jeda tead. Noh, ja meil kahel on ka kõwa pea, kui midagi tahame. Tunned meid juba isegi.“

„Muidugi“, kisendas Meinert, „sind käige pealt, Hilfo Kreeken, tunnen ma, ja sina, Ete, pead teda ka tundma õppima. Kas tead, kes kõrtis suur kõnemees on? Kas tead, kes leal kõige enam wiina joob, ja kas tead ka, kes leal kõia inimestega tüli norib? See on jee leal, Hilfo Kreeken, minu julane, kes weel täna oma asjad pampu seob!“

„Meinert Diken!“ kisendas Hilfo. Wihja ja walu peitus neis sõnades. Ta tõmbas käed rufkastie, nagu oleks tal nõu peremehe kalale tormata.

See silmitjes teda põljalikult.

„See oleks juba sinu wääriline!“ ütles ta.

„Muidugi, tänu ma sinu poolt ei tarwitse oodatagi. Koer ei oleks jeda mulle ial unustanud, kui ma tema nii, nagu sinu, ise oma elu hädaohtu andes põhiaminewalt laewalt oleksin ära päästnud. Aga Hilfo Kreeken — —“

Sulase käed langejib alla; ta wahtis tumedasti pörandale.

„Noh, kas jäi ju suu nüüd finni, mis?“ küsis Meinert.

Nüüd astus Ete lähemale.

„Sul on mitmes asjas õigus, mis ütlesid, aga uudis jee mulle ei ole ja üks asi ei ole ka õige — „Hilfo“, pööras ta noore mehe poole, „ma pean isaga mõne sõna nelja silma all rääkima.“

„Sina ei pea ennast alandama.“

„Mine“, ütles neiu ja ajas enda uhkesti ürgeks, „tema on minu isa.“

Na Hilfo lahtus.

Natukesel aega seijid isa ja tütar waikides teine teise wastas. Siis algas neiu uuesti:

„Ma, ma arwan, et teda paremini tunnen kui sina; ma tunnen jeda, tema ei ole paha, ja sellest saadik, kui ta mulle kaks nädalat tagasi sõna andis, ei ole ta enam kõrti läinud.“

Talumees naeris karmisti:

„Ujud, et kui saare kõige narujem pois endale üle kaks nädalat rikka päranduse päraft wõib walitseda, mina temale siis oma tütre naiseks annan?“

„Jaa, ja oled ülesõhtune.“

„Selle wastu? Effid; mina olen õiglane ja mõistlik.“

„Jaa“, ütles Ete tasa. „Ta on mulle ütelnud, keegi peale minu ei pidanud jeda teadma, et keegi ei pea ta isast paha rääkima. Aga jee oli küll paha. Wiis aastat kalalaewal, Isshand Jumal, jee pidi hirmus olema. Hilfo ema on warakult jurnud. Kui pois 17 aastat wanaks sai, wiis wana Kreeken ta wägiwallaga oma heeringalaewale. Seal ei ole Hilfo lahtunud, enne kui jina ta wraflit päästis. Libbe Kreeken püüdis kalu oma laewal, ja kui tal mõni tonn kalu laewal oli, jõitis ta lujagile randa ja müüs kalu naela wiisi. Peale mõlemate Kreekenite oli ainult Bestmann ja üks wana madrus laewal. Nad olla kõik hirmjad joodikud olnud. Kui nad kalu ei püüdnud, olid nad kõik lattu täis. Na Hilfo sai tublisti wiina, aga ei tohtinud ial maale minna. Kui laewal kolm meest jooanud olid, siis oli jee alati kafelus, kuid päraft lepiti jälle ära. Siis mõtles Hilfo põgeneda, aga nad walwajid teda terawasti, neile oli teda tarwis, oli tarwis inimest, kes kainen oli. Wiimaks, kolme, nelja aasta päraft, harjus Hilfo selle eluga ära, jõi kaasa ja kafles kaasa ega mõtelnudki enam põgenemise peale. Ta oli juba unustanud, et ka teifiti wõib elada. Siis, tänawu kewadel, teatub maruöö, kaotas wana kalalaew masti ja tüüri ja sai kereesse augu. Seal ei aidanud enam kõrwamine ja käspump oli roostetanud. Kui laew ifka enam wett jisse wõttis ja päästmise lootust enam ei olnud, läjib kolm wana kalameest ise alla kajutisse, jõid endale runni täis ja magajid surmani; jett weji tahtis parajasti üle parda minna, kui wraff kaldale jooftis.“

Hilfo oli uues jäänud, oli rahulikult pealt waadanud, kui weji kajutitruki tungis. „Nüüd tulen mina“, mõlgutas ta ükskõiksel. Kui mäda laew finni istus, wõttis Hilfo weewaadile istet ja jäi sinna terve öö istuma. Ükskõikne ta nüüd enam ei olnud. Ta kartis nüüd surma, ja iga woog, mis üle laewa weeres, ja iga minut, mis mööda läks, suurendas ta hirmu, kuni ta otse pool nõdrameeljeks läks. Hommikul tuseful langes ta waadilt minestades maha. Nii leidjib jina tema. Ufu, isa, Hilfo ei ole paha — — —“

Meinert Onfeni peale oli jutt mõju avaldanud, aga ta ei tahtnud seda märgata lasta, ei türel, ei ka enesel, ja jellepärast rääkis ta eriti waljusti ja ägedasti :

„Tahad ja jellega ütelda, et inimene, kel isa poolt niijugune kuri weri soontes, õige mees on Onfeni tütrele?“

Sel filmapilgul awanes üks ja Silko astus tuppä, kuid ilma et Ete teda oleks märganud.

„Nä, kes loomi nii armastab kui Silko — —“

„Sina ei pea ennast alandama“, hüüdis noor mees, ja ta oimukohal turjus üles paks weresoon. „Waejus ja rikkus — —“

„Pea juu“, müristas Meinert, „mis tead sina, poisike? Oled ja oma elus üheainjagi õiglase teo teinud? Kui sul weel pisutki tõstist uhkust on, siis peakid enesele ütleva, et ja siia majasse ei tohi wiletsust tuua. Müüd mine!“

Aräütlemata fiibe naeratus piiras Silko juud ja külm hiilgus paistis ta silmist, nii et Ete talle jahmatades näkku waatas. Ta astus tema juure ja wõttis ta käest kinni.

„Silko.“

Uga Silko kiskus oma käe lahti.

„Muidugi, kuidas wõisingi ma mõelda, et siin minu kodu on, ja selle üle mõtlejin ma wiimati järele. Aga mina olen ju waljatõugatu, müüd tunnen seda jälle üsna selgesti. Teie tohite minuga teha, mis tahate, aga mina tohin ka teha, mis mina tahan, ja see on wist küll nii.“

Ja ta põdras ukse poole.

Ete tahtis talle järele minna, aga hiiglatugew Meinert kahmas tüdrukku käest otse walustasti kinni.

„Kui ja ennast seal jellele tahad kaela wistata, siis oota vähemalt seni, kui täisealisesks saad; wähest saad seni teised mõtted. Esialgul on weel minul, Sumal tänatud, wõim find kinni pidada.“

„Nä“, kisendas Ete ja tugew tüdruk wärises terwest kehast. „Nä, miks oled ja nii wati?“

Müüd tõmbas Meinert tütre oma käte wahela. Seda juhtus üsna harwa.

„Mu laps“, ütles ta õrnasti. „Silko waletab, see ei ole tema waejus, mis mind sunnib nii talitama. Tee katset, too mulle õiglane inimene, keda wõib awstada; ei midaagi, mitte midaagi ei tarwitse tal olla. Sa peakid mind tundma; mul ei ole vähematki waleuhkust ja warahimuline ei ole ma ka mitte.“ —

Maru wiha oli wahemaal weel tõusnud ja meri kaswas iga minutiga. Ükski täiseali-

ne inimene ei läinud jaarel wõodisise. Niisugust död mäletasid ainult kõige wanemad inimesed: Aastal 1852, oli jee olnud; siis oli meri tammid eest kõrwale paisanud ja läbi jaaginud nagu õhufese laudseina. Terwe saar oli mere päralt, ainult kõige kõrgemate majade katustele olid elanikud pääsenud, pooled nendest uppusid. Kui weed järqmisel hommi-ful oma rööwitud saagi wastumeelselt wälja andsid, oli terwe saar karpidega ja mererohuga kaetud liiwakõrwe. Aastakümneid kestnud töowili oli häwitatud. Uga saartel elaw frieslane armastab oma kodumaad ka ta kõige kurwemal kujul. Kerkisid uued majad ja uued põllud, kõige pealt aga uus, tugew kaldatamm, kõwa kaldapais, mis weel praegugi alles oli.

Uga kui kaua juutis ta wastu panna? Täname maru weetõus oli weel raskem kui aastal 1852; puudus ainult weel kaks ja pool jalga, siis, kui pais ei murdunud, woolas wesi temast üle. Ja meri tõusis weel ikka.

Saare rahwas panid ustele toed ette ja põgenesid oma warandusega katuse alla. Häwitas wesi põllud ja wiljad, künti maad pi- jut sügawamini ja külwati uus seeme maha, aga: „Kui pais peaks, kui pais peaks!“ oli kõigi elanikkude ühine palwe. Katkes pais, siis ei olnud enam peatust, siis pidi kõik häbuma ja kaduma sinimere meeletus wihas.

Kõige murelikum näis aga olewat Meinert Onfen. Tema oli saare tammi ülewaa- taja, ja keegi peale tema ning Silert Silertji, abi-ülewaaataja, ei teadnud, et tammil, mis wäljast poolt terwe ja nähtawasti hiiglatuge- wem, terwe hulk praagusid peal sees oli. Täna hommi-ful olid walitsuse inseneerid poole- aastasel ülewaaatusel kindlaks teinud, et pai- jul praod sees olid. Suba järgnewal nädalal katkesteti nad ära parandada.

Meinert Onfen tundis hirinu, rasket hir- mu oma hädaohust ähwardatud kodu-saare cest. Tõii küll, praod olid ainult kitsad, üsna kitsad, aga neid oli palju ja nende pa- randamine oli praegu wõimata. Kolnud muud teha kui tegeuujeta wõbata ja õnnetu- sele näkku maadata.

See oli kaks tundi pärast kofkupõrkamist Silko Freekeniga. Meinert Onfen seis- weel ikka afna juures. Ete oli uiles tuppä saadetud.

Silert astus tuppä.

„Weel jalga maad, ja ta on meil käes!“

Meinert nikutas pead:

„Kudas on lugu pragudega? Oled ja midaagi näinud?“

Silert raputas pead.

„Pimedas! Sa fudas jaadki tuhat kohta läbi maadata? Sa mis otstarve sel on?“

Mõlemad waikisid ja kuulasid woogude tumedat mürinat, mida meri nagu rammi-mise haamrid vastu tammi löi, ja häwituse meloodiat, mida maru jelle häwitamise töö juures mängis.

Jälle läks mööda tund — wõi oli jee aasta?

Meinert waatas kella:

„Kolm — weel faks tundi, siis tohime loota!“

„Aga misjugujed faks tundi“, wastas Gilert. „Ei oleks ime — —“

Samal filmapilaul kahmas Meinert sõbra käewarrest finni:

„Kuula!“

„On, nagu hulufks foer, aga wististi on jee maru.“

„See ei ole maru“, ütles Meinert.

„Noh, las' siis foer hulub“, wastas teine.

„Aga Onfen oli juba ufse juures.“

Kui ta ufse amas, jooffis üks foerakene tuppa, läbi ja läbi märg ja sawine foer silmitjes talumeeft, niitjus ja jooffis ufse juure.

„Kas tunned jeda koera, Gilert?“

„Ei.“

Wäike foer krabistas kui meeletu ufse kallal.

„Midagi on jündinud. Kas tuled faaja, Gilert?“ küsis Meinert ja kahmas wihma-tuue järele. Waitides tegi Gilert jeda sama, ja nad lahkusid üheskoos majast.

Wäljas oli hirmus ilm. Wihm külmas jääje tuule käes wäikesteks, terawateks kristallideks, mis meeste juustesje ja riietesje tungisid ja neile walufasti näkku pekfid. Waewalt oli võimalik vastu tuult edasi saada. Pealegi oli pimedus läbitungimata. Koera rutuga wõrreldes jõudsid mehed liig pikkamisi edasi; näha nad koera ei wõinud, nad läksid talle niitjumise hääle peale järele ja tundsid wahetewahel oma riiete küljes tajaft rebimist.

Juba weeresid üffifute juurte woogude pead üle tammi ääre ja julijesid meeste jalgade ümber.

„Meie peaffime jälle tagasi minema“, ütles Gilert.

„Wärsti tuleb uputus ja siis peaffime omaste juures olema.“

Nüüd jäi foerakene seisma; nad olid ainult mõned sammud tammil edasi jõudnud.

Meinert komistas pimedas:

„Laewane Sumal, pragu risti üle tammi, ja juba wett täis. Sumala pärast, Gilert, ruttu, too figemateft majadest mehed labidatega!“

Gilert kohkus:

„Mits ei woola siis weji juba ammu läbi ja ei rebi auflu lahti?“

„Ruttu, ruttu, mitte järele mõtelda ja faaluda“, hüüdis Meinert.

Ja juba jooffiski teine wõsje.

Meinert tobas jeni pragu fatega ja oli jell kombel juba pea wee ääre jõudnud, kui ta fäe all korraga midagi kōwa, sooja tundis.

Weri tardus tal joontes: inimeje pea oli talle fäte waele juhtunud. Praos peitus mehe feha ja tafistas mere häwitamise tööd. Wäes oli minestanud wõi jurnud.

Chmatuus ja õudjus nõõrijsid Meinerti kõri finni. Abitult waatas ta ringi.

Siis wiimaks, pikkade, piinariraste minutite järele, jõudsid mehed kohale.

Nüüd ajas Meinert enda püsti ja tähendas tammi jaare külje poole:

„Sealt alustage!“

Kuna mehed meeheheitliku rutuga sõna kuulsid, wõttis Meinert lambi ja walguftas jellega eluta mehe nägu.

„Silko Kreefen“, fijasdas ta. „Kaewate ta wälja! Ruttu — ruttu!“

Kaks jaarlast astufid lähemale. Ka nemad ehmatajfid, aga rabutajfid pead:

„Enne ajame augu finni, muidu oleme kõik kadunud ja jee seal ka; peale jelle: ta on nüüd wististi juba jurnud!“

Meinert Onfen wõttis nüüd ise labida ja fiihweldas ning kaewas ja tampis noorte meestega wõidu. Terwe töö kestis meeheheitlikult töötamate jaarlaste käes ainult mõned minutid.

„Nüüd peab“, hüüdis Gilert Gilerts.

Ja kõik astufid paisu äärele. Ei olnud ferge töö Silko feha maa jeeft wälja tõmmata; oli selgesti näha, et ta finna tõwasti oli finni ummistunud. Silko oli jeda pragu fahflemata jell filmatõul margaanud, kui weji finna jisse tahtis huurida. Minut aega hiljem ei oleks merd enam mingifugune jõud tafistanud ja jaar oleks olnud kadunud.

Nooremehe feha nägi wälja nagu sawi- ja mudafammas, kui ta wiimaks praost oli wälja fistud.

Peaagu palwelik-pühalikult waatajfid farastatud mehed liikumata mehe peale; nad ei teadnud weel, kellele neil jelle waikje fangelaste eest tuli tänu anda, jurnule wõi elawale. Nad ei tunnud jääkristalle, mis neile nagu noad ilmnäkku loifafid; waewalt mõtlesid nad weel oma hädaohu peale; nad olid nüüd täiesti täidetud Silko ohwrimeluse määratumaft suurufest.

Kaks meest wõtfid oma palitud seljast. Nendele ajendati Silko; tafafesti tõsteti ta

üles ja hafati lähemasse majasse kandma. See maja oli Meinert Onfeni maja.

Onfen läts rongile järele ja oli õnnelik pimeduse pärast, sest ta tundis, et põlew häbi talle puna oli palgasse ajanud.

„Ma arvasin ennast õiglaseks ja uskusin, et mul waleuhkust ei ole“, ütles ta oma ette; „ma arvasin jeda seal nii pahaks, et ta Onfeni tütre peale ei tohiks silmagi heita, aga tegu, mis see mõõtras põlatu tegi, ei oleks mina kõige oma õigluse ja kodumaa vastu tundu armastusega ometi teha suutnud.“

See kõik hoowas tal natukesel ajaga peast läbi, ja siis ei mõtelnud ta enam muud, kui:

„Kui ta ometi veel elaks — kui ta ometi veel elaks!“

Ikki tajas Gilerti hääl läbi pimeduse:

„Mehed, tuul on pööranud — kas märkate? Kas tunnete seda, mehed? Meie olemepäästetud! Maru ajab weetõusu nüüd tagasi, weji langeb!“

Keegi ei lausunud sõnagi.

Mis mehed nüüd tundsid, ei olnud rõõm, jee oli enam, palju enam: Nad olid seisnud hääbumisel ja nüüd oli neile uuesti elu kingitud, kingitud osalt selle waikse mehe määratuma teo läbi. Niisugustel filmapildudel ei leidu inimese südames kohta ei omatajulistel mõtetel ega ta rõõmul; mis inimene sel puhul tunneb, on puhas wagadus, wagadus ilma wormelita ja nimeta.

Ragu oleks jee enesest mõista, wiidi Gilko Onfeni kuningasali, kus möödalanud aastajajal taks Daani kuningat mõne päewa olid elanud. See ruum oli teatud määril jaare auruum.

Nüüd waatasid kandsjad ometi ringi.

„Muiduoi moodisje“, ütles Meinert.

Ja elutu, mudast nõretaw mees asetati toredale waibale.

Nüüd alles oli Brederooge meestel aega oma päästjat lähemalt silmitseda. Süda löi mehel veel nõrgasti. Aga niipea kui talle piisut rummi oli suhu walatud, paranes tuissoon ja mehe kahwatanud palgele kerkis isegi piisut puna.

Mehed waatasid üksteisele otja. Seekord oli jee südamlik rõõm, mis nende pilgust jarras.

Kui haige pestult ja puhtalt riidesse pandult woodis lamas, astus Ete tupp. Netu oli kahwatanud, aga ta filmis peitus suur uhkus, segatud armastawa naije hirmuga.

Warsti peale jeda awas Gilko Freeten eimetest lorda filmad. Ta waatas Meinertile näkku, kes oma karedate kätega ta käsi silitas, ja ütles järele mõtelbes:

„Jah, jah, peremees!“

Siis langes ta pilk Ete peale, kes woodi jermal istus; netu näol polnud enam wähe-matti märki kindlusetusest, mis seal weel mõni tund tagasi seisnud. Kuid jee ei teinud hilbot rõõmjaks; ta pigistas filmad jälle finni ja pööras näo jena poole.

Siigutatud häälega, mis sihikindla mehe juus imemahedana kõlas, ütles Meinert Onfen:

„Gilko Freeten, nii palju kui sina, ei ole meie heaks ükski kuningasgi teinud. Ja, ma tahan jeda awalikult ütelda, suurema auoajalikeks ei ole jee tuba weel iial saanud kui nüüd. Tahan kui aus mees ta kõikide ees üles tunnistada, et — — —“

„Ei, ei, jäta jee“ hüüdis haige ägedasti wabele.

Nüüd tõusis Ete üles.

„Minge nüüd kõik wälja; temale on rahu waja. Kawitsejaks jään temale mina; mina olen nimelt tema mõrsja, peate teadma.“

Gilert Gilerts ja teised waatasid imestades Meinerti peale.

„Ah mis!“ ütles Gilko tujaselt, aga Meinert Onfen noogutas teaga:

„Jah, jah.“

„Nii on õige“, tähendasid Brederooge elanikud, ja läksid siis wälja.

Wabeajal lanaes weepind edasi uuji pragusid ei olnud tekkinud. Saar oli päästetud.

Aga Gilko Freeten jai palawiku ja lobi-jes kõiksugu metsikut juttu, nii et isegi Ete mõnikord kartma hakkas. Ta tülitjes isaga ja Bestmanniga ja tarwisas inetuid sõnu. Kõhe jelle järele nimetas ta Ete nime niisuguse õrnusega, mida Gilko juures weel keegi ei olnud märganud, isegi Ete mitte; teinelord jälle sõjistas ta: „See waene koer, tema ei pea uppuma!“

Wäike, walge koer — keegi ei teadnud, kust ta oli tulnud — istus woodi jalutsi ligidal ja wahtis wabetwidamata üles raskesti haige peale. Paar torda oli ta wägisi wälja wiidud, siis aga oli ta wäljas nii hirmjasti huluma ja niitsuma hakanud, et Ete ütles: „Jätke koer tupp, tema juhatab teid tammi juure!“

Ja koer jäeti tupp.

Jga päew löi Meinert Onfen oma paa-diga lähema arsti mannermaalt, jett saarel arsti ei olnud. See maksis palju raha, jett et arstil käiguks pool päewa ära kulus.

Esimesel käigu puhul tegi doktor Hendrik tõijse näo ja ütles:

„See on üsna täbar asi!“

Ete waikis ja pigistas hambad kofku.

Meinert aga futjus arsti wäljas kõrwale.

„Tehke, mis oskate“, ütles ta. „Looge veel kolm teist arsti kaaja; maksfu, mis maksab, mina tahan, et Hilko peab termeks saama — peab!“

Arst oli aumees.

„Arge rääkige lollust“, vastas ta. „Ega Te selle nooremehe elu ja terwist ometi ei wõi minult osta. Sa ei tea ma veel jelgesti, kas see temale veel kasulik ongi“, jattas ta mõteldes.

„Mis, kudas?“ küsis Meinert ruttu.

„Praegu ei tea ma veel midagi ütelda“, oli vastus. „Mõne päewa pärast näeme.“ Ühetšandal päewal andis palawik järele, ja kui doktor Hendrik tuli, olid haige silmad eimest torda jälle jelged.

Ete filmis järeas õndsus.

Arst waatas haige hoolega läbi.

„Jah, palawik on mööda, aga — — —, noh, ma tulen homme jälle, siis näeme.“

Kui Hilko nägi, kus ta wiibis, ja kui talle mälu tagasi tuli, siis oli ta just sama eemale-tõrjum ja finnine kui enne meelemõistuse faotamiist.

Isa ja tütar istusid woodi ees ja Meinert ütles:

„Misjuguused mõtted mul nüüd on, tead sa, Hilko. Sa tahtsid mind kõige pealt häbi eest hoida, ja sulle pean ma ometi veel ütles: Ma nimetaksin sind saare kõige logardisemaks inimejeks, ja sina läksid ja päästsid meie kõikide elu, kes sinu eest krossigi ei anud; ja olid walmis nende eest hirmjat surma jurema. Mina ei jassa seda heats teha, mis sulle ülekohut tegin, aga wabest jattas seda Ete.“

„Sina ei ole mulle midagi ülekohut teinud, peremees, lõpeta see jutt — — —, see wäike koer — — —, ei, Ete, palun, ma ei jõua seda wälja kannatada.“

Nende sõnadega lükkas ta neiu sooja käe enejeft eemale.

Ete kahwatas.

Seda nägi ta isa:

„Lase olla, laps“, sosistas ta, „tal on weel palawik.“

Neiu raputas kirmalt pead:

„Ta ei ole enam palaw.“

„Uhu mind, laps, mina ei waleta.“

Lahkesti julgustades noogutas Meinert tütrele pead ja lahkus tajakesti toast.

Hilko oli filmad finni pigistanud, nagu nagaks ta, aga ta ei maganud ja neiu teadis seda; aga ta wakis, kui see tal ka raske oli, jett asi oli hirmus.

Nooremehe sõrmed kobasid ärewalt waipa.

Ete, kes seda nägi, tõusis üles. Ja kumardas ta kohale:

„Sa joomid üksi olla, Hilko, eks?“

Hilko ei wastanud.

Neiid pani neiu oma käe ta käele ja pööras utje poole.

„Ete“.

Ruttu tuli neiu tagasi:

„Hilko!“

Hilko ei waadanud temale weel ifka nätku, kui ta pikkamisi ja piinatuna rääkis:

„Teie ülistate mind liiasti. Seda ei pea teie tegema, jett mina — — —, mis ma tegin, ei ole midagi juurt, uskuge mind. See inimene ei olnud ma tootord mitte, aga kolm tundi jääses, märjas sawis, ei teinud mind halbemaks, seda ma tunnen, jett nüüd on mul hoopis teised mõtted kui enne. Ja kõik on ju hästi lõppenud, ainult et ma weel teie mõglane olen!“

„Hilko, jää nüüd magama. Sa oled weel haige.“

„Wõib olla, Ete, jett muidu räägiksin ma küll weel teisiti. Aga seda ma ei wõi, ja sellepärast on jul mististi õigus. Aga minu pea on jelge ja ma tunnen enda ka üsna tugewa olevat. Tahan sulle midagi ütelda, Ete; termeks pean ma saama, enne ei tohi ja mulle filma waadata naou muidu, tead, termeks, nii kudas mina seda mõtlen. See ei sünni mõne päewaga ega ka mõne nädalaga; jeks on waja aastaid, kui asjast peab asi saama.“

Nende sõnadega ajas ta enda istufile ja waatas neiuile filma, pilguga, millest wälja paistis piin, armastus, ja ka kindlus, inimese kindlus, kes wiimaks onnreti on läbi rabele-da jõudnud õigele otsusele:

„Ete, ma ei taha sinult seda paluda, aga kui sa niifaua tahaksid kannatada, Isjand Jumal, kui ilus elu oleks siis!“

Neiu ei saanud ta mõttest aru; ta wajutas nooremehe õrnasti patjadeesse tagasi ja rahustas teda.

„Jah, jah, mu pois, muidugi, kõik, mis joomid. Mind sa ju tunned; olen sind ju algusest jaadit usaldanud ja usaldan sind nüüd weel jada forda enam.“

Mingijugune wari lehwis haige näost üle, aga kobe naeratas ta õnnelikult:

„Siis on kõik hea, mu neiu, siis luba, et ma talitan. Ei, täiesti, ma tunnen enda üsna terve ja tugewa olevat, ja nüüd mine. Pea, Ete, mis ma weel ütelda tahtsin — kas turulaew läks juba teele?“

„Ei, lähed alles kobe tunni pärast. Kas joomisid tema kaudu midagi toimetada?“

„Ei tea, sellega on weel aega.“

— Mõlemad noored wahetasid weel sooja pilgu, siis läts neiu toast wälja.

Kui Meinert Dufen mõni minut hiljem funingatoast juhuslikult mööda läks, kuulis ta toast tajaft oigamiist. Nuttu kiskus ta ufe ja lahti ja nägi hirmjasti ehmatades, et Hilko põrandal lamās. Puhtad riided, mis too- lile pandud, olid tal käes; jelle juures tegi ta meecheitlikka ja asjatunaid katseid üles tõusta.

Peremeest nähes fikendas ta kõige juure- mal meecheitmiise toonil:

„Ei aita midagi — ei aita midagi!“

Ja kufkus minestades maha.

Ettevaatlikult pani tugew Meinert haige jälle woodisse, kui Ete meesti ilmus.

„Ija“, ütles ta hääletult, „ta tahtis ära minia! Mis jee ometi on? Kas ta siis meile ei jaks andeks anda, et enne tema wastu nii waljud olime? Mina olin jeda ka, jest ma walestasin; ka minul puudus ju te- masje õige uft.“

Meinert pani käe õrnasti tütre lagipeale.

„See oleks enesestki tulnud, mu laps, aga ole nüüd julge, jest midagi üsna paha on juhtunud. Hilko on — hahwatud!“

Rohkudes ja tarretult waatas neiu ijale näkku.

„See on — — —, oh ija, nüüd rawitjeme teda nii kaua kui elame.“

„Jah, mu waene laps, jeda me teeme!“

Kui Hilko jälle toibus, andis ta kõigi ar- murikaste küsimuste peale ainult lühikejed ja ihehilbilijed wastused; ükskõikjelt waatas ta lilledele, mis ta tänulikud jaarlajed talle jaatjid. Iga päew käijid inimesed karja kau- pa kuulamas, kudas haiega lugu on.

Järgmiljel hommikul festis arsti läbi- waatamine haige juures kauemini kui harilik- kult; ainult Meinert oli juures. Mhastusli- ku põnewujega rippusid tema ja Hilko hünled arsti huultel.

„Ütelge tätt, doktor, täis tõde“, oigas haige.

„Hm, nägin jeda ette“, oli wastus. „Taht- jin omas asjas enne ainult kindel olla. Jah“, ja mehe nägu muutus rõõmsamaks, „aht on aga parem kui armasin; ujun, ujun, meie seane asja weel korda!“

Hilko hakkas kergemini hingama ja Mei- nert jookkis tulise rutuga ufje juure:

„Ete, Ete, on lootust! Tema jaab ter- weks!“

Neiu wabiies:

„Ija, ma olen nii paha. Nüüd kaotame ta, aga ei, ma tahan rõõmu tunda ja tunnen rõõmu; tule ta juure!“

„Rauge nüüd tähele“, ütles doktor, kui ija ja tütar tuppa olid tulnud. „Ma kirju- tan rohu ja peale jelle weel midagi jisse hõõ-

ruda. Kannatuft ei jaa ma Zeile ette kirju- tada, küll aga käskida, jest jee on paranemi- se juures tarwilik. Muud ei ole mul jün enam teha, aga ma tahan ejalgul iga nädal weel kord jia tulla.“

Järgneiwail päewil jäi Hilko olef muut- mataks; ta oli Ete wastu täis õrna hoolit- just, aga hoidus wähematti jüdamlikku too- ni tarwitamast. Ta oli rahutu, midagi nagu tagasihoitud tegujõudu peitus temas ja weel midagi muud; aga mis jee oli, jellest ei jaa- nud keegi aru.

Paranemine ja kojumine tegi juuremaid edujamme kui oodata teatud, ja warsti mõis Hilko majas karfude abil ringi kamberdada. Kuid kaswawa terwijega kõujis ta jaladuslik rahutus, ja Ete juuresolekul, kellest mõima- likult kaugele hoidis, näis ta peaaegu otse fe- halikku piina kannatawat.

Ete nägi jeda ja hoidis ta eest kõrwale. Deegi ei näinud muwet, mida neiu tundis, ol- gu jis ehk ija. Kuid iial ei kõnelemud ta jellest ijaga. Pealt näha oli ta jeksjamaaks jää- nud, ainult naeru oli ta unustanud.

Ühel päewal istusid mõlemad noored ini- mesjed elutoas koos. Seal oli Hilkol äkki, naagu ei jaksaks ta oma koormat enam fanda:

„Ete“, ütles ta üsna ijaaralikul toonil.

Nuttu waatas neiu üles:

„Ah, Hilko, jah, räägi!“

Hilko wõttis wäikeje koera jälle — jee oli ta alatine jaatja — ja jilitas teda.

„Tahtjin ainult ütelda — Ete, ma — ei, ei — ma ei ole weel terve, mõtlejin ainult nii.“

Meecheitlikult wõttis neiu töö jälle kätte.

Kui fewade tuli, oli ka Hilko jälle täitja terve.

Brederooge elanikud olid waherjal fula- jele korjanduje toime pannud, et Hilkoale ka- lapaati osta; jee pidi jaare rahwa pulmakind olema.

Meinert Dufen oli esiti wiwane olnud, kui jellest kuulis.

„Minu tulewane wäimees ei tarwitje enesele midagi fikida lasta“, tähendas ta Silert Silertijale, kurd jattus õige mehoga kfofu.

„Arwad ja jis, et jul üfji on õigus oma tänulikkuft ilmutada? Ujud ja, et wäikejel kalamehel ta elu jama armas ja wäärtuslik ei ole, kui juurel tammiülewaatajal?“

Ja Meinert jättis neile nende tahtmiise; tal enesel oli ju kõige parem kingitus anda.

Ühel joojal märtsikuu päewal tuli Silert tammiülewaataja juure.

„Meie tahame jelle raha talle homme ära anda; ta mõib enesele oma laewa siis ise osta.“

Dnfen noogutas peaga: „Muu!“

Kui sõber jälle lahtus, ütles ta enesele:

„Nüüd pean ka mina oma asja forda jeadma.“

Ja läks Hilko juure:

„Mu pois, ja oled marnööst jaadid üsna waiksiks jäänud! Aga ega ja Efe asjas ometi teijiti ei mõtle. Palju te üksteisega nüüd ju pole läbutjenud, aga ma effijtu rängasti, kui ma pole öieti näinud, et ja tüdrufu peale ifka weel endiste filmadega waatad!“

„Mitte endistega, peremees; ma loodan, nii väga kangesti ei tarwitje ta neid pilke enam häbeneda.“

„Sa räägid rumalust, Hilko, millest ma aru ei jaa, ja nüüd teen ma õige lühidalt: Oled ja jellega nõus, kui teid homme awalikult pruutpaariks kuulutan? Sa tead ju, kuidas tüdruk jind armastab?“

Hilko fahwatas ja punastas waheldamisi. Ta waikis natukeje aega ja ütles siis:

„Homme, jah, peremees. Homjeni on minu wastuõna ometi aega?“

Silmapiilgu tekkis Meinerti otjaesijele wihaforts, kuid kadus jalamaid jälle.

„Sa paned minu uhkufe rastele proowile, pois. Keegi teine jeda ei tohiks. Noh olgu, jäägu homjeni, aga mitte hiljemaks, Hilko?“

„Ei, homme hommikuks!“

Kui Meinert Dnfen järgmijel hommikul üles tõusis, jeijis juba terwe jaare rahwas ufje ees. Kel iial jalad all, olid tulnud, et weel ford Hilgot tänada ja ta kätt pigistada.

Hilko Freefeni polnud aga kuffti leida; jamuti piudus waife koer. Juba enne päewa oli Hilko jaarelt postipaadiga lahtunud. Paar wähipiüüdjat tõid jelle teate. Kuhu ta läks, ei teadnud nemad.

Kolm aastat oli jefstjaadik mööda läinud. Keegi ei olnud Hilkost midagi kuulnud, jefst keegi ei otjinudki teda taqa. Meinert Dnfen oli olnud kui meeletu. Häbi, mis noormees teinud, kufftutas ta jüdamest kõif tänufuhufe.

Ka Breederooge elanikud olid pahafelt lahtunud. Nad olid tulnud, et Hilko ees, kõige ilma ees, aga üsna eriti ka ifeeneste ees oma tänu awaldada. Sellega tulid nad tühja maja ette ja ilufad tunded jäid mahutamata. Iffearalik aft on walju tänuga; jelles mõib, kudas olud nõuawad, hea oja egoismi peituda: Hilko tegu jäi jefsfamaks, ja ometi oldi ta peale pahane, ainult et ta teiste eeskawa nurja ajas.

Efe oli ija oma wiha wälja puistata laff-nud, ja siis oli ta ütelnud:

„Ija, kõif, kes temale oma elu ja warandufe eest tänu wõlgnewad, firuwad nüüd teda. Minule on ta kõigift kõige enam walu teinud, jeda mõid ja ufkuda. Aga ma ei taha temaft paha kuulda, kõige pealt jinu juust; jefst kui meie teda ei mõista, peab ta siis paha olema? Müna ei wõi ega taha jeda ufkuda. Sa oled mulle armas, ija, jeda ja tead, aga nõnda ei tohi ja enam rääkida.“

Meinert ei paijtnud weendunud olewat, aga tal oli ometi pijut häbi, ja jellepäraff pi-das ta päraff jeda jinu.

See oli luhtaläinud tänapüha aastapäewal, kui üks habemega, jiniiste filmadega mees, kel rannajõidu kapteni munder jefjas, postipaadift kaldale kargas ja otjekohe Dnfeni maja poole jammus.

Efe awas parajasti ufje, kui mees talle wastu astus.

Nagu hahwatuna jäi ta jefisma ja wachts laewamehele näkku, kufft iga joon hüüdis: Siin jefjab täis mees. Selle juures waatafid mehe heledad jiniilmad nii õrna armastufege neiu peale, et jee ennaff enam ei fuurt-nud taltjutada, waid farjatades, millest wabanemine ja õndjus wälja fajas, mehe rin-nale tormas.

Kuid õrnalt ja armuriffalt nihutas Hilko palawasti igatjetud neiu enesest eemale:

„Kõige pealt jinu ija juure! Teie peate mind kuulma. Ja kui ma julle siis weel armas olen, siis, tüdruk, jah, siis — — —“

Käijäes läffid nad tuppa.

Meinert Dnfen waatas imestades üles.

„Nii, nii, Hilko Freefen! Hm, nagu näha, oled millegift jaanud“, ütles ta See kõlas ei jõbralikult ega ka põlglikult, ainult ärawotawalt. „Kas tahad wahest nüüd weel tänu jaada?“

„Ija — —“, hüüdis Efe.

„Daje olla“, ütles Hilko waele. „Kõige pealt jutustan, ja kui jutustufe olen lõpetanud, siis tahan teid filmitjeda ja kuulda, kas weel midagi tohin küüda. Piiff minu jutustus ei ole.“

„Noh?“ küffis Meinert, nüüd juba õige undishumulikult. Piiff tuli talle mälestus kõige jefgufega: „Pois, pois, mis lood need on. Sa oled meile palju walu teinud, eriti jellele jeal.“

Hilko pea wajas longu:

„Ei jaanud teijiti läbi, peremees, ja nüüd kuulge:

Kui ja minu tooford nii terawasti tagajiff läffid, tuli mu peale jälle jee waim, mis minu ija heeringalaewal oli walitfenud. Ma

lätfin kõige pealt kõrtji ja jdin wiina, mis mu weel palawamaks tegi. Ma needsin terwet maailma, jekt et ta mind jalgadega tallas, nagu arwasin. Wiis aastat heeringalae wal olid minust paha inimese teinud, ja ma ei teadnud, et inimene enda niisuguse aja järele ije jälle peab puhtaks tegema ja et jekt tublit tööd tarwis on. Stui ma wäljas olin, olid mul jaare ja ta elanikkude wastu umbes jama sugused mõtted kui marul ja merel.

Somme tahtsin jaarelt lahkuda, et mind jälle teised inimesed mujal wõiks jalgadega tallata, nii mõtlejin ma, ja jeda kõik tühipalja elu pärast. Mis temast siis öieti oli? Ja siis tuli mulle kuratlik mõte: Ma tahtsin ta enesest ära heita, jelle wileija, kasutu elu, aga ma tahtsin kõik faaja wõtta, kes minult olid rööwinud lootuse ja kodu. Jest jeda kõike tähendas mulle Eke, jeda ma oma ulakal kombel kirglikult armastasin. Mul oli tunne, et ta ainus oli, kes mind wõis jalule aidata. Sel kõigel pidi nüüd lõpp olema. Roh, minugi pärast, ja siis aga ka tõesti kõik. Oma pimedada wiha heitsin ma terve jaare peale ja kõige peale, kes seal elasid; et ka Eke nende hulgas oli, jelle peale ma enam ei mõtelnudfi.

Kõrtji küüniist wõtsin ma labida ja lätfin paijule. Metjit maru lükkas mu peaaegu ümber, aga ei kaine stanud mind; ta oli ju minu lahinguosaline ja tahtis jeda jama, mis minagi.

Teatud kohal komistasin ma ja kukkusin. Ma ei näinud pimedas palju, aga ma märkasin pragu, mis maa poolt küljest pikkamisi, kitsalt, aga waheta edasi jookkjis weepooljele küljele. Rah hea, mõtlejin ma; jaksad sina jeda ütsinda teha, siis polegi minul waewa. Ma kobasin pragu kättega ja tundsin, kudasa ta nagu madu mere poole roomas. See tegi mulle nalja. — — Nüüd ainult weel kats jalga! Wahetajal olin ma juba tiiki aega tassaft, ahastawat niitjumist kuulnud, mis praost tuli, kus juba pijut wett oli. Ma kahmasin praosse ja olin finni kahmanud wäiksest koerast, kes enda minu najale surus ja mu käpi lakkus. Ekel oli toorkord õigus, loomi olen ma alati armastanud.

Mõistufeta looma meelitamist tundes ajus mu jüdamesje üsna iselaadi, õrn tunne, ja imelik, nüüd nägin oma ees pilti, mille ma juba ammu olin unustanud. Wäike ümmargune naine hoidis mind jüles, lastis mind oma põlwele ratsutada, waatas mulle sellejures äraütle mata kurwalt, filnia, ja siis juudles mind. See suudlus oli nii jõe, nii ilus. Selle naije, oma ema filmi olin ma weel hiljuti jälle näinud, ainult nii kurwad

ei olnud nad. Ah jah, Eke, mõtlejin ma. Seal lamasin ma nüüd pitaki märjal maal nowembri-maru käes, nägin und naije silmadejt ja olin jia tulnud ihe terve jaare wast häwitama.

Nii kaua ma niimiiji lahtistel jilmadel umistasin, ei tea ütelda. Aritjelt kuulsin ma eneje kõrwal fugistamat häält ja julpsatuj, nagu kufuffid mullatükid wette. Si läinud poolt minutiiki mööda, ja pragu oli ka mere pool awanenud ja uskumata kiirufega ka jüwenenud.

Kõik, mis minus weel head oli, kõusis üles hirmsa teo wastu, mida ma teha kawatsejin. Mu jüda hakkas õduust tundma mu eneje eest. Jälle nägin ma oma ema kurbi filmi ja Eke usaldawaid pilke: Mõrtjukas, kirjendafid nad mulle: Mõrtjukas! — mõirgafid maru ning meri. Mul oli tunne, nagu oletks meri ja loodus ainult minu pärast wahafed, minu peale pahafed. Siis, nagu wälk jähwas minust läbi mõte: Lepitada ja kahet jeda wõid ja kindlasti, wõib olla ka päästa, ja jama jilmapiigul hüppafin ma alla praosse, mõlemate kättega mulda oma ümber koomale kiskudes.

Siis tuli jürmahirm. Meri wajas nagu metsloom minule wastu teha — jaarele õnnaks; jekt seeläbi pressis mer: mu nagu forgi jawiiseinte wastu. Kaua mu hirm ei kestnud; jee jääne filmus ajus were mu peacjuff wälja. Jälle nägin ma õrnu, lahkeid filmi; mul oli nii hea nagu joojats wannis ja siis — — lamasin ma tõesti praos.

Eke oli kõneleja käest finni wõinud ja pigistas jeda kõwasti. Meinert Daken näris ärewalt oma alumist huutt. Jilko jutustas edasi:

„Stui ma ärtafin, pidin alalõpmata mõtlema oma hirmsa teo peale, mis mul terve rooi tundi peas keerles. Ma wihtafin iseenast ja mul puudus ometi julgus tött ütelda; ma kartsin Eke filmi, et need jälle „mõrtjukas“ kirjendamad. Ja et ma jeda ütelda ei jaksanud ja kõik kiidufõned ära kuulafin, siis põlgafin ennast weel rohkem. Nii kergesti ei jaa inimene heaks, mõtlejin ma. Siin on ainult üks pääjete: töötada, töötada ja weel ford töötada! Nii palju jõudu oli mul weel, et otjufeks tegin lahkuda, jekt siin oleksin ma jäänud naruks, ka kui teie mulle oleksite andeks annud. Jse pidin ma oma elu üles ehitamata, ainult siis wõisin enesest jälle lugupidama hakata, jekt jeda enesest lugupidamist on tublile mehele eluks tarwi.“

Ma usun, ial ei ole üks inimene nii õnnetu olnud kui mina, kui ma tundsin, et halwatud olin. See oli kõige karedam katsumi-

ne. Bremenis ja Emdenis aitasin ma kau-
pa laevadele laadida. Viimase kui penni
hoidsin ma kofku kooli tarwis. Ma tahtsin
midagi enesest teha, ja juure waewaga on
mul see nüüd forda lainud, nagu näete.

Siisimus aga, mis ma nüüd tahtsin teile
ette panna, on — — —

Ete jurus ta juu finni palawa juudluse-
ga — see oli esimene.

Meinert Onfen ei näinud seda.

„Lollus, pois, lollus“, ütles ta ja kah-
mas kätega filmadesse. „Need pagana jää-
jed siin!“

Näa oli alles märtsikuu.

Sõbepulmad.

Soome kirjaniku U. B. Valatorpi jutustus.

Direktor Niemela maias oli kõit walge ja
hiilgaw. Kroonlühtris olid küünlad nõlema
pandud ja akendest woolas kirjgaw walgus
ööpimedusesse. Päew oli perefonnale tähtis
mällestusepäew: direktor ja ta abitaasa Ma-
ria saatsid oma pulmapäewa kahesünnewiie-
aastast aastapäewa mööda — pidades sõbe-
pulmi.

Terme linna peenem jeltstfond oli tähtja-
le pidupäewale kutjutud: politseimeister
prouaga, kaupmees Karjalainen, kellest rää-
fida teati, et ta linna tülles tuntud rändaw
raamatukaupmees olnud, kuid nüüd arwati
ta warandust juba miljonite peale; siis oli
weel noor arst Helstein, kes noorte naisterah-
waste pead ringi käima pani, wana linna
pormeister, kes ennast tähtjast aadelihoost
ütles olewat, ajalehetoiemetaja Kaunisto, ke-
da kui juurt joodikut tunti, õpetajanna Sie-
tanen-Bitfanen, neljakümne-aastane wana-
preili, kes oma wanadusest hoolimata mees-
terahwastele meeldida mõistis, peale selle oli
weel palju siin nimetatama peenemast jelt-
sconnast isikuid pidule ilmunud. — Määrat-
tud ajal, kell 8 õhtul, olid kõit wõõrad kohal.
Üleüldiselt olid direktor Niemela pidufutsjed
alati wäga lugupeetud ja oodatud, sest nad
tõid nagu uut elu wäikse linna jurmawasse
üfšindusesse. Direktor Niemela ise oli wana
tuntud naljahammas, kel jõudu ja osawust
oli, piduwõõraste meeleolu rõõmsaks teha.

Rõõmus meeleolu täitis jaali. Kaer kõ-
las nagu kewadet töotades, naljakõned woo-
lastid kui wesi jää minekul ja piduwõõrad ei
leidnud siin, millega pidule kutujaid tänada.
Direktor ise oli kõige paremas meeleolus; ter-
we tema wõlimus rääkis praegu jell filmapi-
gul kõige juuremast rahulolemisest ja eluõn-
nest...

„Nõnda, nõnda, armsamad, nõnda need
ajad kuluwad! Katskümme wiis aastat!
Ja, ja... katskümme wiis aastat ei ole
juugi lühike aeg inimese elus... See on

tõesti pikk aeg! Selle läbielamisel wõib pal-
ju, palju juhtuda...“

Ja nagu oma kõneft walesti arusaamist
kartes, jatkas ta:

„Meie oleme Mariga küll alati hästi kof-
ku leppinud... Kiff waheaeg on kulunud
kui unes... mõin finnitada teile: nagu
unes, ilusas unes...“

Viimased sõnad ütles direktor iseäraliku
rõhuga. Ta filmad jooksid mett.

Suure punaje siidi taskurätikuga, mida ta
ainult juurte ja tähtjate pidude ajal tarwi-
tas, pühkis ta oma filmad kumats ja, uuesti
piduliste poole pöördes, jatkas:

„Minu meelest on, nagu peatsime meie
alles täna õhtul oma pulmapidu. Suured
piduliste hulgad, küünlad kroonlühtris; sü-
dames iseäralik, ärarääkimata õnn ja rõõm...
õnn ja rõõm, mis mitte siit maailmast pärit
pole... ei siit maailmast waid kufagilt mu-
jalt, kõrgemast ilmaforrast...“

Siis rääkis ta weel iseäraliselt nooremate
põlwele:

„Miijugune see on, noored sõbrad, see abi-
elu. Teie ei tea sellest weel midagi. Teie su-
guses wanaduses waadate jelle peale weel
pessimistlijest seijupaigast, pessimistlijemast,
kui see üleüldje õwotaw oleks. — Ei peaks
keegi tühja juttu uskuma, waid ise katsuma:
nõnda pääseb ainult selgusele. Mina omalt
poolt joorwin, et kõit noored preilib ja no-
redherrad abielusse astuks“.

Preili Sietanen-Bitfanen, kel juba neli-
kümme aastat turjal, tegi magus-hapu
näo kaupmees Karjalaisele, kes ta abielu-
karikast weel maitstnud polnud. Karjalainen
märkas waadet, punastas ja waatas maha.

„On küll õige“, jatkas direktor, „et üfš-
kuid abielusid olemas on, mida küll abieluks
nimetada ei wõi, kuid need on üfšikud eran-
did, mida fergesti unustada wõib. — Meie
Mariga oleme üfsteist wäga hästi mõistnud.
Kas ei ole õige, armas?“

Ta pööras sealjuures waate oma abikaaja poole, kes naisterahwaste rea otjas, just direktori seljataga istus ja sai sealt jahmatava ümber wastuseks.

* * *

Mõned minutid hiljem tabasid abielupaar utsteist tõrwaltoas. Mari oli tujane ja äritatud ja ta hääl ei annud sugugi hellusest tunnistust, kui ta oma mehega tõneles.

„Kas ja piduliste ees jugugi mehijemalt wälja astuda ei wõinud! Niijugune tühi lälutus ainult wihastas mind. Sinul peaks ometi kaua juba selge olema, et — —“

„Aga, armas Mari, jätame nüüd täna selle kõrmale!“ Direktor fratjäs ärituse pärast kõrwatagust. Ta kartis naist: see oli juur kui karu ja tema wäite kui põialpois.

„Sa mõtled wiist, et linna elanikud pimedad ja nõndajama rumalad on kui sina? Kra mõtle, need teawad kõik wäga hästi!...“

„Aga armjam, leppijime meie ometi eila kofku, et tänase päewa üksteijega leplikud oles mööda jaadame... Wõõraste pärast, pulmapäewa mälestuseks... kõikide pühade nimel, endise armastuse nimel...“

„Mina ei ole sind ilmaški armastanud.“

„Mari, Mari!...“

„Ei penni eest.“

„Waata, ma lasen ju ette põlwili ja palun sind...“

„No, jeda weel tarmis!“

Samal filmapilgul kuulbus kõögist teenija hääl: „prouat otjiti.“ Direktor jäi üksi. Ta langes wäsinult toolile.

„Minult nõnda kaua, kui armastasin, olu õnnelik, tõe, kui see naine teele ette tuli, on õnn otjas: uneta ööd, rõhutud südame, kõiksugu piinajid: armufadeduuse, mure eluülespidamise eest j. n. e. tõi ta enesega kaasa... Kõik, mis mul oli ja mida mul ei olnud, tahtjin temale kinkida, tahtjin teda orjalijelt teenida... Terwe elu, waranduse, nooruse, hinge, were, teha... kõik, kõik tahtjin talle ohwerdada! Ometi, ometi!...“

Direktor Niemela jurus pea käte wahel ja nuttis. Suured pisarad weeresid mööda ta põski alla.

„Elu on minu wastu halastamata olnud — halastamata!... Armastus, armastus! Mis on armastus? Kas wõib ilmas suuremat hullust leida, kui armastus? Kas wõiwad inimesed ilmaški suuremat rumalust teha, kui abielusse astumise läbi?! Abielu! See ennaft wõhi-wõõra inimesega, kellest teada ei wõi, kas ta lind wõi kala on, kas tarloomust on wõi ei, ühe sõnaga: kas ta ülepea

kellegagi kooselamijeks kõlbab... Küll nüüd teaksin palju enam: fakskümmendwiis aastat ei ole jugugi lühife aeg inimese elus...“

Alga tühja maksab selle kõige peale mõelda: ometi ei muutunud see jellest enam paremaks. Tõesti hullus on päiejeft päieje loojamineku järele unistada! Tahhan oma foorma kanda, wastupidawalt kanda, kui ta see mäena mu peale langeks, sest ma tean, et Jumal taewas näeb kõik. Olen kindel, et tema kõikide fannatajate ija ja päästja, weel ford asjad nõnda juhib, et ka minu elus weel ford wabam tuul puhuma hakkab: inimese elu on kui tikufene laente peal... üks tõuge, ja terve ehitus on kofku langenud...“

Jumal on olemas ja tema näeb kõik.“

* * *

Rõõmjalt, täiesti optimistlike waatega Nmus direktor jaali tagasi. Kirjust naisterahwaste reast mööda sammudes, kuulis ta ennaft jeitsmenda taewani kiidetawat:

„Mati lahke ja hea!“

„Mati kõige peale walmis.“

„Ei ilmaški wihasta, ega pahanda.“

„Kõneleb alati soojalt ja õjawõtlifult.“

„Teie ei wõi uskuda, kui palju mina teinast lugu pean!“

See oli Mari hääl. —

Algas õhtu-pidufoök.

Direktor Niemela ja ta abikaaja istusid kõrwuti pidulauas.

Practaldrifu preili Gietanen-Pittkanen juure jõudmijel, kõlises see ja kõikide tähepanu pööras sinna poole. Kõlistamine tähendas, et kõlistaja lauafõnet pidada tahtis. Ta oli kõnelemijest waimustatud, sest ifegi maal käis preili Gietanen-Pittkanen kõneftd pidamas.

Täna algas ta oma kõnet järgmiste sõnadega:

„Müstatud abielupaar! — Teid ifeeneje ja teiste pidu-wõõraste poolt selle rõõmsa ja unustamata õhtutunni eest, mis Teie heatahtlijelt meile walmistanud olete, tänades, ei wõi mitte mõnda sõna ütlemata jätta.“

Inimese elus on juhtumisi, kus ta ennaft kõigist äripäewa elumuredest ja raskustest wabaftatud tunneb olemat, kus ta ennaft kõigist wäikijuse piiridest kõrgemal tunneb ajumat, kujukil paremas ilmas, mida fit maa pealt leida pole, kus õnn, rõõm ja armastus walitjewad. Need juhtumised on inimesel pühitjewad minutid. Mõne inimese terve elu on fannaste juhtumistega üle küllwatud. Ja mina arwan, et see inimese, see õnnelikfudeft õnnelikum, kes alalijes ihade

unustuse hõlmas elada mõis, mina arvan, et see inimene just nendest inimestest on, kes omale hellä ja hea armajama on leidnud, kes temast ja kellest tema ifka ja alati aru saab. Kõhe hingega kofkuleppimine — mis muud paremat elust weel nõuda mõiks! Kui on armjam, kes hoiab ja aitab, usub, armastab, kes huuli joojendab ja kätt pigistab — mis siis weel rohkem joomida mõiks! Mina ei eksi, kui ütlen, et armastajad abielupoolel õnnelikumad inimesed fiin ilmas on!”

Jälle löi ta jalaliku waate kaupmees Karjalaise peale, kes punetades nagu kuff teine pool lauda tema wastu jeisis. (Kõhe nädala pärast kuulutajid nad endid kihlatuks).

„Mina ei eksi, kui ütlen, et just nende elu on niijugune suur pühapäew, mis muude jurelikkude uksest naljalt jisse ei astu. Kui'd siis ei taha ma jellega jeda tähendada, nagu oleks ma Teile, kes Teie täna oma pühitsetud ühenduse kahetümmewie-aastast lestuwe päewa peate, kade. Teie olete weel tänasel filmapilgul noored, Teie uendate täna mõõdaläinud aegade armjaid jidemeid...”

Direktor kõhis tahtmataft. Selle järele wõtab ta põu taskust pumase taskurätiku ja pühib jellega niisteks läinud silmi.

Preili Gietanen-Pittanen jatkab:

„Ei ütle jeda jugugi kadewe järeft teile. Spõpis jelle wastu joomin teile weel palju niijuguseid näwi ja palju niijuguseid õnnelikkuft aastaid, kus teie üksteijega käikkäes, õnnes ja armastuses elu õhtule wastu sammufite.”

Sellele järgnes lühife wabeaeg, jest kõneleja oli oma wiimaste sõnade pärast jüdamest liigutatud.

„Palun weel kord kõikide pidumõõraste jüdamist tänu teile ette panna.”

Kõne peale wastas direktor paari paljutähendawa lausega... „Mina olen wäga liigutatud... wäga liigutatud... enam kui kumme jeda lubaks... Ma tänan teid... tänad teid jüdamest!”

Meeleolu oli pidulikuts muutunud. Paljud kõned — jest kõnelemise tuhin oli nüüd kõdigis kõnelejates maad wõtnud — ei wähenanud pidu tuju.

Pidujõõgi järele lahkuftid mõõrad kõrwaltubadesje. Naisterahwad läkfid suurem oja proua töötuppa; meesterahwad kogufid jälle direktori töötuppa kaardilaua ümber.

Siin järgnesid abielupaari eladalaifmije kõned uue hooga. Hallipeaga „peigmees” jai ifka jälle uufi ja uufi abielu fiidukõnesid kuulda. Kõdigist nendest kostis jügam ojawõtmine ja armastus tema wastu, ja need kõik üteldi temale tema aujuse eest. Kuid kõigist kiitustest ja eladalaifmistest hoolimata, oli direktor lõpu oja suuremalt jaolt wait. Minult ühe kõne ta pidas weel üfna pidu lõpul. See, käis järgmiste sõnadega:

„Head herrad!” algas ta ja langes uuesti toolile tagasi — „head herrad!” ja jällegi ei suutnud ta arituse ja wäsimuse pärast edasi rääkida — „head herrad, teie, kes te weel noored ja wabad olete, teile tahan ma wanana mehena ifalikku nõu anda: head herrad, ärge astuge ilmaffi abieluksje!”

Pettus.

Wene kirjaniku Anton Tšehhowi jutustus.

Joann Petrowitš Panihhidin kahwatas, kruwis lambis tule wähemaks ja algas liigutatuna:

Pime, läbipaifmata udu kattis maad, kui ma ühel nowembriõõl koju läkfin koosolekult ühe sõbra juureft, kes nüüd jurnud on, kus meil pikk spiritiftline istang oli olnud. Ma ei tea, miks tänawad, kuff läbi läkfin, peaaegu walgustamata olid. nii et koades pidin teed otsima. Glafin Moskwas Ulestõusmifekiriku kõrwal kellegi ministeeriumiametniku Trupowi majas, nii siis tõõlistelinnaajao kõigetawemas nurgas. Minnes piinasid mind rasked mõtted

„Sinu elu jõuab lõpule... kahetse...”

Nii oli itlus, mis mulle istungil Spinoza ütelnud, selle waimu meie olime ojanud wälja kufjuda. Ma olin jelle itluse kordamist nõõnund ja alustuses oli jeda mitte ainult korranud, waid jellele weel juure lifanud: „Weel täna õõjel...”

Mina ei ufju jpiritismi, aga mõte jurma peale wõi jelle peale tähendamine teeb meie meele nutraks. Surm on ju mõõdapääsemata, mu herrad, on üleüldine, kuid ometi käib mõte tema peale meie loomu wastu... Nüüd, mil läbitungimata, jäine pimedus mind kaisutas, kus wiimatilgad mulle wihaselt näkku löid ja tuul kaebawalt mu pealt üle wuhises, nüüd, kus ma oma ümber ainsuffi

elawat hinge ei näinud, ainuiski inimlist häält ei kuulnud, kahmas kirjeldamata õudus minu olemusest kinni. Mina, kes midagi ei tarda, titrustasin käiku ja ei julenud pahemale ega paremale poole waadata, kartes, et äkki surma tondiline kaju võiks minu ette ilmuda.

Panihhidin ohtas, jõi lonku wett ja jätkas:

See mõistatuslik, aga Teile mitte arusaamatu hirm ei lahkunud minuist isegi siis, kui Trupowi majas juba neli treppi kõrgel olin, ukse awastin ja oma tuppä astusin. Minu kehwo korter oli pime. Korstnas hulguis tuul ja peffis wastu truupi, nagu soowiks ta tuppä lastmist.

On Spinozal õigus, ütlesin ma naerata-des siis pean täna õffel tormi wingumist kuuldes surema. Mitte sugugi lõbus ettekujutus!

Tõmbasin tikuga tule üles. Hirmus tuulehoog jooksis üle katuse ja ta talts hulguimine muutus hirmsaks mõirgamiseks. Mõ hakkas kufagil üks hingedest paisatud aken ragilema ja minu truubiüks winguma.

Niisuausel õbl peawarjuta olla, kui hirmus, mõtlesin ma.

Uga see filmapilk ei olnud niisuguste mõtete jaoks foodne. Kui tikku wääwel põlema plahwatata ja ma filmad toas lastsin ringi käia, nägin ootamata hirmust dilti . . . Misjuaune õmmetus, et tuul mu tikku ei olnud ära kustutanud! Siis ei oleks ma, mõib olla, midagi näinud ja mu juukses ei oleks peas piasti tõusnud. Ma kariatastin, astusin ilhe sammude uffe woole ja viatistasin filmad ehmatuse meeleheite ja imestuse pärast kinni.

Kest tuba seisis puusärk.

Tuli ei olnud kaua wõlenud, aga küllalt nii kaua, et puusärki ära näain. Olin näinud eheteid selle peal ja ristid. On asju, mu herrad, mis inimesele meele jääwad, olauoi et neid ainult "manikk on nähtud. Minust sekundi oli see kestnud ja kõiae niisetai üffitaksi jäi mulle meele. Puusärk oli kestmise suurusega ja näis, et ta roosa oli, noore neiu tarmis olewat mõõratud. Kallis brokaat, bronassit jalad ja kšebidemed näitastid, et furnu rikkast majast pidi olema.

Ma jooksin toast wälja ja tormasin meele-tult, ilma midagi mõtlemata, treppidest alla.

Koda ja trebid olid pimedad; mu jalad maablefid kasufastiludeaga ja ma imestan, et maha ei kukkunud ja kaela mõi jalau ei murdnud. Täna wale jõudes kahmasin ma märiast täna waleaternahõstist kinni ja hakkasin toibu-ma. Sõba beffis mul waljusti ja ma lõõstustasin raskesti . . .

Ma ei oleks imestanud, kui toa leekides mõi küt mõne murdwarga mõi hullu koera

oleffin toast leidnud . . . Ei oleks imestanud, kui oleks olnud toalagi sisse kukkunud, mõi müürid kofku langenud . . .

Seda kõik tuleb ette ja on loomulik. Uga kust tuli puusärk minu tuppä? Kuidas ja kust? See oli rikas puusärk, nähtawasti mõnele noorele mõisnikupreilile määratud, kui das oli ta siis minu kui wäljese ametniku tuppä saanud? Oli ta tühi, mõi wiibis tas jurnu? Kes mõib see noor inimene olla, kes elust loobunud ja nüüd mulle weel õudse külastäigu tegi? Misjugune keeruline mõistatus!

Kui siin tegemist ei olnud imega, siis iga-tahes kuriteoga, pidin endale üttelema.

Jäin mõttesse. Üks oli minu äraolekul lukus, ja kohta, kus mõti seisis, teadfid peale minu ainult paar sõpra. Uga minu sõbrad ei wõinud ometi puusärki tuppä tuua!

Optiline pettus oli see, muud midagi! Kõju tultes olin ma kurwas meeleolus, nii et ime ei olnud, kui mulle mu haiged närwid puusärki ette nõidusid . . . Muidugi on see ontiline pettus. Ja kas mõibki ta muud olla?

Wihm peffis mulle näkku ja tuul keerutas mu kasufastile . . . olin tardunud külmast ja läbi-läbi märg . . . Kusagile pidin ma miu-nema, aga kuhu? Tubba miima, täheudas wõimalust uuesti puusärki näha ja seda ei oleks mu närwid enam jaksanud wälja kanna-tada. Üffi puusärki juures, milles, mõib olla, furnu puhkas — see oleks mu hulluks teinud. Ja wihma ning külma kätte ei wõinud ma täna wale ka jääda.

Õfustasin siis õõd oma sõbra Upakojemi juures mõõda saata, kes enda pärast, nagu teate, ära tappis. Ta elas Mjorkwõi täna wale, Tšheripowi mõõblitega tubades.

Panihhidin pühkis otsaesistelt külma higi, ohtas walusasti ja jätkas:

Ma ei leidnud sõpra kodust. Koputades ja otjusele jõudes, et teda kodus ei ole, leidfin ta wõtme, kohades ukse ülemiselt simpfist, awastin ukse ja lastin tuppä. Wistastin märja kasufata pörandale ja istusin diuwanile puhkama. Tuba oli pime. Wentilaatoris surises tuul kurwalt, kaminas laulis kikk. Kremli kell löi 12. Kuttu tõmbasin tikuga tule üles. Uga tema ei peletanud mu kurba tuju, otse wastu-pidi. Uuesti waldas mind hirm ja õudus . . . Ma kariatastin, komistastin ja tormasin meeletult toast wälja . . .

Ka sõbra toas olin ma näinud puusärki — nagu enesegi toas!

Sõbra puusärk oli peaaegu kaks korda nii suur, kui minu oma ja tema lastaanipruun late andis talle eriti kurwa ilme. Kust tuli ta siia? Optilise pettuse peale ei wõinud enam

mõtelda . . . Egas ometi igas toas mõinud puusärk seisja! Nähtavasti oli siin minu haigete närvidega tegemist — ma nägin wiirastusi! Müüd oli see ükskõik, kuhu läksin, igaüks ootas mind jurma õudne jümbool. Rahtlemata olin ma hulluks minemas ja ei tarwitajend selle põhjust kaua otsida: tarwitajeni ainult mõtelda spiritistide istangu ja Spinoza sõnade peale . . .

„Lähen hulluks!“ ütlesin ma kohkudes ja katsin näo kättega. „Sumal, Sumal! Mis ma müüd teen?“

Mu pea põles ja põlved wabisejad . . . Wiimane sadaš ojana, tuul puhus minuist läbi ja ma olin kasukata ning kübarata. Meid hotellist ära tunna oli mõimata. Kõik mu kehaliikmed tardusid hirmus. Juuksed tõusid mul püsti, ja ehk ma küll wiirastust uskustin, wõolask ometi küll hiigi mu otsaesijalt.

Mis teha? jätkas Panihhidin. Ma läksin hulluks ja peale selle külmetasin enda ära. Sinekse tuli mulle meele, et üks minu häält sõpradest, doktor Bogostow, kes hiljuti eksamitunud ja ka spiritistlikel istungil wiibinud, ligidal elas. Nii siis ruttasin sinna. Ta ei olnud rikka kaupmehelelega, kelle ta hiljem naifeks mõttis, weel mitte abielus ja elas riiginõunik Klabbihhtshenski majas wiimasel korral.

Kuid tähtedes seisjis, et mind Bogostowi juures uus pörutus pidi ootama. Kui ma üles wiitendale korrale ruttasin, kuulsin hirmsat kära. Reegi jooksis ülewal, pildus ukse kinni ja kinnendas koledesti: „Uppi, adwi, stia, uksehoija!“ Silmabill hiljem jooksis mulle hirmus wari, kel kasutas seljas ja tsilinder peas, ülevalt wastu . . .

„Bogostow!“ hüüdsin ma, sest ma tundsin oma sõbra ära. „Sina! Mis seal on?“

Bogostow jäi seisma ja kahmas mu käest framblikult kinni. Ta oli kahwatu, lõõtsutas ja wärises. Ta silmad olid täis hirmu ja ta rind tõusis nina wajuks.

„Oled sina see, Panihhidin?“ küsis ta tumedasti. „Tõesti? Näed wälja, nagu furnu, kes hauast tuleb.“

„Pea suu! Kas ei ole sina wahest ka minu meelte nettus? . . . Sumal! . . . Ega näed kole wälja!“

„Aga, mis sinul siis wiga on? Sinu nägu on nii kohkunud . . .“

„Lase mind toibuda, mu armas. Olen röömunud, et sind näen, kui sa tõesti see oled ja mitte wiirastus . . . Neetud istung! Ta rikkus mu närwid nii ära, et kodu minnes oma toas puusärki nägin!“

Ma ei usaldanud kõrwu ja palusin, et ta jeda weel korbaks.

„Puusärki, päris puusärki!“ ütles doktor ja istus wäsinult trepiastmele. „Mina ei ole tõesti kartlik, aga tontki ehmataks, kui ta spiritistlikel istungil tulles kodus puusärki näeks!“

Kogeledeš jutustasin nüüd minagi doktorile, et ka mina puusärki olin näinud.

Minuti aega wahetšime üksteisele kohkudes ja inestades näkku. Siis pilgutšime filmi, kas meie wahest wiirastust ei näe.

„See teeb meile mõlematele walu“, ütles doktor, „nii siis ei maga meie sel filmapilgul mitte ja seisame üksteise ees ilmsi. Järjekult on ka puusärgid olemas. Mis teha, armas sõber?“

Tund aega külmal trepil aru pidades, otustasime, ise külmast kanged, kojateenri aratada ja tema seltsis doktorit tuppa minna. Meie astusime sisse, panime küünla põlema ja nägime walge brokaadiga garneeritud puusärki kuldtuttide ja narmastega. Teener löi argjelt ristitähje ette.

„Müüd peame waatama“, ütles doktor wärisedes, „kas puusärk tähi wõi täis on.“

Bika kõhklemise järele mõttis doktor kaane lahti. Meie waatasime puusärki — see oli tähi.

Wähemalt ei olnud seal furnut, küll aga järgmine kiri:

„Armas Bogostow! Nagu ja tead, lähed minu äia puusärgiäri halwasti. Temal on enam wõlga, kui juukseid. Homme wõi ülehonne tuleb kohupristaw; see annab meie perekondadele wiimase hoobi ja meie aule ka. Sila otustasime perekondlikul nõupidamisel kõik wäärtuslikumad asjad kõrwale toimetada. Et minu äia warandus kõik puusärkides seisab, siis otustasime kõik ta paremad puusärgid kõrwale jätta. Põõran sinu kui sõbra poole, aita meid. Päästa mu warandus ja meie au. Lootes, et jeda teed, saadan sulle, wana sõber, ühe puusärgi, et sa selle ära peidaks, kuni ma ta tagasi toon. Sina sõprade abita oleme kadunud. Loodan, et sa mu palwet tagasi ei lüüka, liiati et ta ainult nädalaks sinu juure jääb. Ka teistele sõpradele olen puusärgi koju saatnud ja loodan teie õigluse ja suuremeelse peale.“

Sinu sõber

Joann Eshelustin.“

Selle loo järele oli mul kolm kuud tegemist, enne kui oma närwid jälle korda sain. Meie sõber, puusärgiwabrikandi wäimees, on oma au ja waranduse päästnud. Temal on nüüd matuseäri ja müüb hauakirja. Kri ei lähe tal just hästi ja iga õhtu kardan ma, et mu woodi ette äkki mõiks tekkida mõni walge marmorrist wõi midagi muud.

Göran.

Daani kirjaniku **Karl Gwalbi** jutuke.

Poole päewa olen ma Smaalandis igawe-
jes kitoistikus ümber rännanud ja minu taga
Göran, kes minu juht on ja mu selgkotti kan-
nab. — Müüd on sellest küll. Nii on minuga
lugu, isegi kui mere ääres elan ja liivas pi-
kutan ja pilvede rändamist silmitsen. Kor-
raga näib minu meelest olevat meri rumal ja
tühi ja pilved väljakannatamatud. Mina
annan selle kõik siin käest, vähekeste wõltsi-
muusika, ajalehe, wõi jalutuskäigu eest pealku-
na elawamatel tänavatel.

Meie läheme mööda majadest, mis maga-
wad. Suurtsugu punastel on walged akna-
raamid ja weranda, ja teised on wiletjad ning
hallid. Nii edasi sammudes näeme just eneste
ees kõrget kahelkordset maja rõduga.

Rõduuks on lahti. Selle taga taas on tuli;
ja seal, kus walguis wälja walgesse õõsse woo-
gab, seisawad kaks inimest ligistiku üksteise
najal.

„Mis see on?“ küsin ma.

„See on wõõrastemaja“, ütleb Göran.

Ma istun tee ääres ja silmitsen nõjatajaid
rõdul. Nende nägusid ma näha ei wõi, aga
ma tean, et nad korras on. Müüd naerawad
nad . . . ja müüd juudleb mees kallimat.

Göran wahib mulle näkku. Wõõrastemaja
on meie eesmärk: ja ta ei mõista, miks mina
siin, just wõõrastemaja ees, puhkan. On aga
inimesi, kes seda teewad, hea Göran.

„Kui ilusad on need seal ülewad!“ ütlen
ma.

Göran hakkab neist jutustama. Nad ela-
wad wõõrastemajas juba nädal aega ja keegi
ei tunne neid.

„Nad on wist noor abielupaar?“ ütlen
mina.

Göran krimpjutab nägu ja ta näol seisab
määratu pilge.

„Nad ei ole abielus, wististi mitte“, üt-
leb ta.

„Ja miks ei peaks nad siis abielus olema?“

Göran sülitab tubaka suust, kergitab piiksa
ja raputab pead.

„Nad jooksewad ju metsas ringi ja juud-
lewad . . . juudlewad aias . . . teel . . . Ei
need ole abielus, wististi mitte!“

Göran, Göran . . . minu tõendus on tüse
ja tabaw. Aga kust tuleb niisugune mees kui
sina, kes ja õpetaja ees nii sügawa kummar-
duse teed, kuidas tuleb niisugune mees selle
peale, et piiksa abielu wastu niisuguse pommi
lendu laheb?

Öösel.

Hollandi luuletaja **W. G. van Nouhuys**.

Öö wäsinud... Öhk raske on ja soe...
Puud, seistes wahi peal, öö õhu sees —
näed — liigutawad latwu pikas reas,
ja jõgi woolab nagu kangu koe
siit wäkselt mere poole, mis tal ees...
Ja nahkhiir wurab õhus saagi seas.

Ja pikkamisi kahwatab ka kuu.
Ta walge nägu, nagu nähes und,
on alla weeremas, kus udus aas,
ja nagu härmatises seisab puu...
Siis kustub temagi ja tuleb tund,
mil täieline pimedus on maas...

Ja jõuetule unele see ring
toob rahu, waikust. Ja siis unesse,
nii sügawasse, wäsiind öögi waob...
Mis üksi rahuta weel, on une hing:
ta wäriseb kui arglik linnuke
ja waikselt walwates uut sihti taob...

India hauasammad.

Saksa kirjaniku Thea von Harbou romaani.

2.

„Kõigest jellest hoolimata“, ütles würst peaaegu arusaamatuna, „oleks see org ainus õige koht — mina leidisin ta sealte . . .“

„Kelle?“ küsis Fürbringer, kui rahjäh waitis.

„Kelle?“ —

„Käis, nagu oleks keegi würstile tagast kuulasse löönud. Ta jääd kahmasid marmorisse.“

„Palun wabandust, kõrgus“, ütles Fürbringer südamlikult

„Mis eest?“ küsis india lane. „Mina ütlesin, et see org kõige soodsam koht oleks. . .“

„Kõrgus mõib ainult käskida“, wastas Fürbringer.

„Jah. Aga jellest ei oleks mul mingisugust kaju. Rapogoiid mõib õpetada, et nad inimeste kombel räägivad; laululinnud laulavad, mil ise tahavad — neil on ise oma laul . . . Kui ma hinna, mis Teile pakku fin, kumnefordjeks teeksin, siis Teile juba sinna orgu ehitajite. Aga see ei ole Teile hingeteos. Ja see on, millest kõik oleneb“.

Fürbringer tahtis midagi wastata, aga jäi wait; sest würst tõusis üles. Ta jäi seisma, jalg wastu lauda, ja ta silmad järgnefid würstile, kes toas edasi ja tagasi hakkas käima. Umarmused müürid, mida ta wahetewahel peaaegu puudutas, küllestajid ta jammu enam kui jeda ükski teine ruum oleks teinud; tahtmatuna mõttes Fürbringer, kes würsti silmitjes, kisa kumnefordje kaja peale, mis mäest mäesse wõrkab ja Bergemini juure kui pääseteed leiab.

Ta rääkis pimedast, nagu Fürbringerist mõõda.

„Mina ei tahtnud hauasammast, mis teisel pool künaast seiswate mägedega peaks mõistama. Kui ma“, jättas ta surutud meelikusega, nii et Fürbringer otse hirmu tundis, „selle hauasamba, mida ehitada tahaksin, ise ehitada õskaksin, siis kirts ma maa, mis selle oru all on, niikawast lohti, et maafera südamel laidale pääseksin. Ra sealte oleksin ma siis ehitama hakanud. Mististi oleks lest hiiglaehitus saanud. Oleks mul kriisklase süda. wahest oleksin ojanud ehitada saatanale lossi. küllalt nii juure, et iseqi majesteet kurat sinna ära oleks effinud. Ra siis miimak, kui ma kubli lõpufiwi paneksin, mil üles awaust ei lohiks olla. siis oleksin kiimnetuhandetele inimestele kaju annud ülespõlutud maad kuhja ajada minu haale; jah ma

oleksin ka terawa tingi kivid lastnud sinna peale ajada, kummi oleks tekkunud ainus hauasammad — metšik ja küllalt nii kõrge, et mäed, kus jumalus elab, mind ei oleks wõinud wälja naerda“.

Fürbringer oli silmad maha löönud ja omaette wahtinud. Mäid taganes ta äffi laua juurest ja pööras würsti poole.

„Kõrgus“, algas ta otustawalt, „Teie olete minu ajetanud pimeduste koesse, kus mina enam teed ei leia. Teile kirjutasite mulle ja mina tulim, ehk küll kõik see jala-duslik, mis Teile kütjega ühenduses, mind enim eemale tõukas kui külge tõmbas. Mina arwaksin jeda ihe Masia mõinumehe tujuts, kes armastas oma iikut jeketamatuje looridesse mässiida, et talle jelleläbi tähtsust anda. Ma tulim uskudes, et ehitatava hauasambaaga ise täiusele jõuan, kuhu kõik piüame. Aga ma ei jaa luua, kui ma wõhja ei tunne, millele pean ehitama. Mina tarmitan kui kunstnik ja inimene teatud piire wäljawaates ja ei kase ennast heameelega eraldada maailma asjust“.

Rahjäh tegi liigitu je; Fürbringer peatas.

„Palun, rääkige edasi!“ ütles india lane. Ta istus pingile, mis umarmuse seina äärt mõõda käis ja millele seim toeks oli.

„Mina tahtsin hauasammast paigutada lagendiku lõpmatu je, kus ta pidi walitjeja olema. Ma tahtsin ta ehitada kõige mustemast marmorist, lapistaluuli sammasteaga. Hauasamba fisis, juft ta südamesse, tahtsin ma luua aia, kust tuhat ja ihe õõ soowitaitjad wainud wõijsid kalliskiwilist puuwilja noppida. Selle naije ilu, kellele ma selle hauasamba löim, oleks awalikuts tulnud smaragdide ja saffiride imes. Ma oleksin ta nime kõigis tähtedes, mis maal on, rubiinidega, ametüstidega ja tirkliididega sammaste marmorisse kaewanud. Mõimed, oniksitt tehtud, oleksid wiinud selle, kes ta otja oleks tahtnud ronida, hauasamba kõrgusele. Ra sinna üles, mis taewale lähemal kui maale, oleksin ma seadnud krowniwa ime: ainja kriistalli, mille fijasje ma oleksin peitnud selle naije südamel, kelle armastus ja furt selle kõige põhjusjeks oli saanud.“

„Mõte on ilus“, wastas india lane piklamiiti. „Aga“ — ja ta tõstis pea üles; liitumata naeratus wabastas ta hambad — „kes ütleb Teile, et see naine mind armastas? Ja kes ütleb Teile, et ta ära on furnud?“

Toas walitsees waitus.

Mehed waatasid üksteisele otja. Ja waitus, mis nende wahel walitsees, oli nii täielik, et walgusejuga, mis laest langes, näis mühisewat.

„Oletan, kõrgus, et ma Teist walesti olen aru saanud“, ütles FÜRBRINGER rahulikult.

„Olen kindel, et mind oieti olete mõistnud“, wastas würlst.

„See ei ole mõimalik. Siin peitub kusa-gil pettus wõi ekfitas Teie oma kiri . . .“

FÜRBRINGER kahmas taskusse. Indialase käsi kähwas läbi õhu.

„Teie ei tarwitse minu kirja minu wastu tunnustajaks kutsuda, herra FÜRBRINGER“, ütles würlst. „Ma tean, mis Teie kirjutasin.“

Uga FÜRBRINGER oli kirja juba ümbrifust wälja wõtnud ja kummardas sellega walgusejese.

„Teie kirjutasite mulle“, ütles ta peaaegu ähkides: „Kaotasin naise, kes minu südame ligidal on wiibinud . . .“

„Mõh!“ hüüdis indialane länmastawa jõuga, nagu oleks pidanud saama ta sõnad rufitatega ja takistama FÜRBRINGERI edasilugemist, „kui see naine minu südame najal wiibis — oh, ja tõesti mu südame ligidal! — kes peab see siis tähendama, et ta mind on armastanud? — Ja kui ma ta kaotasin, herra FÜRBRINGER, — kas peab ta siis sellepärast surunud olema?“

„Siis elab ta alles?“

„Jah.“

„Teie ehitate hauasamba elawale?“

„Ühel päewal“, ütles radshah ühetooni-likelt, nagu loeks ta midagi ette, „ei saa ta mitte enam elaw olema.“

„Teie tahate teda tappa?“

„Jah“, wastas radshah niijuguse ilmega, nagu lämbuks ta selle sõna kätte.

„Teie, kui würlst ja hindu — tahate tappa?“

Radshah seisis liikumatuna walguse ja warju wahel. Ta astus sammu walgusejese ja FÜRBRINGERI nägi, et indialase priin nägu oli halliks muutunud.

„Mina ei ole würlst“, ütles indialane pitkamisi. „Ma ei ole ka hindu . . . olen inimene . . .“

FÜRBRINGER tahtis midagi wastata, aga selle halli näo ees lugistas ta sõnad kurtu.

Ta põõras kõrwale, wajus laua ääre toolile ja toetas pea kättele.

Indialane jäi ta tooli taha seisma.

„Müüd tahate seletust!“ ütles ta.

FÜRBRINGER waitis.

„See on paha, et jeda tahate“, jatkas indialane. „Ja ometi räägin ma. Ma puis-

tan sõnad wälja — lütkan oma hinge wä-rawa lahti — astu jisse! Piina ja häbi saladused saagu turukisajateks ja kiitku iseendid. Waadake, minu weretilkade punasus pilkab rubiini! Ammutage meri mu sügawusse, ja see on temas nagu tilgakene pärlkarbis! Kuulge, oh inimesed, kuulge mu kurtmist selle üle, mis mulle juhtus! Kas olete sellega rahul — ?“

„Palun Teist ainult seletust, kõrgus“, ütles FÜRBRINGER ilma pead liigutamata.

„Seletust — mille üle? Et mina, würlst, ühe walge nahaga koera pärast, kes mu sõber oli, ja selle kätte ma oma kaela weresooned olin ujaldanud, raipeks sain, keda ta reostas? Et mina, hindu, nore, eja mitte enam poijse, selle rahwa poeg, selle arust naine wähem on, kui waras, kes armukadedust ei tunne, sest et naised temale on nagu kiwikesed jala all, millele wahet ei jaa teha ja mis ülestõstmise waewa ära ei taju — et mina, hindu, würlst ja herra, oma pea panin ühe naise sülle ja temale ütlesin kui nõdrameelne: Ma armastan sind, sina mu plekkideta pärl! Minus juuks sinu peast on mulle kallim, kui weri, mis mu südamele kõige lähedam! Ma ei wahetaks kiwi, mille peal sinu jalad puhunud, maailma wastu, kui sina selles ei wiibits, ja kui nad tõik minu omad oleks, maailm, taewas ja maa, siis oleks nad sinu omad. Sest sina, mu kallim, oled ilusam kui Sawitri, Sakuntala ja Damayanti, keda lauludes ülistatakse — kas tahate selle kohta seletust?“

FÜRBRINGER waitis.

„Wõi“, jättas radshah, „tahate seletust selle üle, et naine, kes ühe mehe austuses ja armastuses edasi sammus, nagu kuldrokaidiga mantlis, selle kaelas rippusid mehe arnutõendused nagu pärlipaelad, kes ainult naerata da tarwitsees, et tuhat palmwet kuulda wõeti, ja oleks need ka weel kord nii jõledad ja julged olnud — et see naine lähed ja annab enda kwerale — mehele, kes sõbra ära annab?“

FÜRBRINGER raputas pead.

„Mäitused ei ole seletused“, ütles ta pool-waljusti.

Radshah ei kuulanud teda. Ta käis toas edasi ja tagasi, käed oimukohtadel.

„Miks ei sülitanud ma teda wälja, nagu mürgitatud raaju, enne kui ta mu were ära kihwtitas?“ ütles ta oma ette. „Miks maitsen ma weel nüüd magusust oma huultel, kui temast kõnelen? Mina tahan terweks saada, ja ma saan terweks, kui ta hingedõht õhku jissehingatamiseks enam ei kattuista. Ma ootan päewa, mil ta sureb, igatsejega, millele ükski teine igatus ei jarnaustu. Ja see päew tuleb. Üksna wiististi, ta tuleb!“

"Kui Teil nõu on mõrtsukatööd teha — mis Te siis veel sellega viivitate?" küsis FÜRBRINGER pead tõstes.

RADSHAH jäi seisma.

"Ma ootan, millal ma ta leiab", ütles ta.

"Mehe?"

"Jah, mehe . . ."

"Tema on — pääsenud?"

INDIALANE naeratas.

"Oh ei", ütles ta mahedasti. "Kas usute, et minu künnetuhande käskjala filmad on pimedaks jäänud, või nende jalad halvatud? Ta peidab ennast, see shaafal. Aga küll nad ta leiavad."

"Ja kui nad ta leiavad ja Teie ette toovad", vastas FÜRBRINGER, "siis ei ole Teil digust tema kohtumõistjaks olla. Tema walitus nõuaks ta Teie käest välja . . ."

"Indias on alati kardetaw kiittida", ütles RADSHAH.

FÜRBRINGER tõusis üles.

"Ma tahetse üliwäga, kõrgus", algas ta, "et Teie mulle asjalugu juba kohe alguses täies ulatuses pole ära seletanud. Niikähki Teile kui mulle ei oleks jeda tundi tarwis olnud. Ma ei tea, mis asi Teid õigustas minust uskuma, et ma enda meelega kawatsetud mõrtsukatöö juures lasaksin furnumatjaks teha. Igatahes ei ole mina see mees mitte. Ma palun Teid mulle võimalust anda Eshnapurist nii ruttu kui võimalik lahkuda, ja mul on au Teid jumalaga jätta.

INDIALANE waatas temale rahulikult näkku.

"Teie effite jällegi, herra FÜRBRINGER", ütles ta. "Amet, mis Teile määrasin, ei ole furnumatja amet. Teie pidite igawiku andma — mitte naisele — kas võib ei midagi igaweseks saada? — ei, Teie pidite mälestus-samba tegema tundmuuste merele, mis mina, narr, olen ära pillanud ja kõrbesse, mida naiseks kutsutakse, walanud. Selle ülesande tagasilükkamiseks pole Teil põhjust."

"Ei masha lõnu teha, kõrgus", vastas FÜRBRINGER. "Palun mind minna lasta."

"Teil on nõu koju reijida?"

"Jah."

INDIALANE pani käe lauale, plaanidele, mis FÜRBRINGER laiali laotanud. Ilma, et sealt pilku üles oleks tõstnud, ütles ta:

"Ma pakusin Teile hauasamba ehitamise eest ühe miljoni kullas."

FÜRBRINGER ei wastanud midagi.

"Nüüd pakun ma Teile pool enam", jatas RADSHAH.

"Arge waenake ennast, kõrgus", ütles FÜRBRINGER ruttu.

RADSHAH waatas talle näkku.

"Kolmefordse hinna", ütles ta.

FÜRBRINGER kehitas õlgu. Teigi liigutuse ukse poole.

"Dodate", ütles würst. Ta naeratas üle terve halli näo. Seisjs veel ikka laua najale toetades, käsi joonistustel. "Teie käite minu oma põhimõtte järele", tähendas ta tagasihoituna. "See on wäga ilus. Mina Teie asemel ei oleks odawam. Nimetage summa, mis hauasamba ehitamise eest nõuate! Olen kindel, et kokku lepime!"

FÜRBRINGERI käsi kähwas kaeluse juure.

"Kõrgus", ütles ta ja kahmas oma kõrwal seiswast toolist kinni, "lubage mulle, et edaspidiste esiarwamiste eest hoida, wäike märkus! Et mul filmapilk au on Teie külaline olla ja ma Teie majas wiibin ning ei unusta, et minu ees aajalane seisab, siis wastan ma Teile sel kombel, nagu ma jeda teen, aga nagu see minu tunnetele mitte ei wasta. Oleks see mõeldaw, et mulle Euroopas mõni eurooplane sanase ettepanekuga esineks, ma oleksin temale ruffaga nina peale löönud. Mul oli ford juba juhus kõrgust paluda, usuõpetust inimeste osetawusest tingimata mitte üldistada. Ma tahetse, et nüüd jeda jälle pean tegema, aga kõwemal kujul. Ja sellega, usun ma, on meie läbirääkimine wistiski lõpetatud."

"Teie tahate Eshnapurist lahkuda?"

"Jah."

"Jalamaid?"

"Jalamaid."

INDIALANE ajas enda sirgu.

"Dodate filmapilk, herra FÜRBRINGER!" ütles ta. "Mul on veel Teist midagi küsida."

"Palun . . ."

RADSHAH astus FÜRBRINGERI juure. Just tema ees jäi ta seisma.

"Kas annate mulle ausõna", küsis ta, "et Teie ei tse ega kellegi teise läbi midagi ei tee, mis jelle mehe, keda ma otsin, Eshnapurist aitaks ära põgeneda?"

FÜRBRINGER peatas filmapilgu oma hingamise. Siis lihtas ta õhu läbi uina wälja.

"Ei", ütles ta.

"Teie ei anna ausõna?"

"Annan Teie kõrgusele oma ausõna", ütles FÜRBRINGER, "et ma kõik teen, mis minu jõus seisab, et see mees, keda kõrgus otsiwad, eluga pääseks. Et tema kinniwõtmise pääwani ka jelle naise elu, keda tappa tahate, näib kindlustatud olemat, siis ei jäta ka ma midagi tegemata, et Teie plaanist kriipsu läbi tõmmata ja omaforda sihile jõuda."

RADSHAH tõmbas filmad pilukile. Noogutas paar forda pead.

„See on Teie poolt väga rüütlimeelne tegu“, tähendas ta armastusväärilisena. „Paraku on ta aga sama rumal. Teie sunnite mind selle läbi wastabinõusid otsima. Pean Teid, herra FÜRBRINGER, paluma, äravõimist Eshnapurist eiotja edasi liikata.“

„Tähendab see, et ma Teie wang olen?“

„Do — meie ei tarwitse nii juuri sõnu teha . . . Ma rõõmustan, et minu küllaline olete, ja palun Teid minult jeda rõõmu mitte eumeaegu ära riijuda. Ma loodan Teie siinwiibimist võimalikult lõbusaks teha mõivat, nii et lahkumispäewa ära unustate. Paraku olen ma sunnitud Teist mõneks ajaks lahku- ma; pidage enmast jenni minu palee isandaks. Kamigani jääb Teie käsutada. Temal on käif kõiki Teie soomised täita. Tuleb Teile soov hauasamba ehitamiseks ajuda, siis aitab, kui sellest temale ühe sõna ütlete. Loodan, et asi warsti nii kujuneb. Nägemiseni, herra FÜRBRINGER . . .“

Radshah kadus; üks läks tema taga kinni. FÜRBRINGER waatas temale järele. Oksin pidanud tal kõrist kinni tahmata, mõtles ta, aga sel mõttel puudus teravus.

Ta seisis liikumata marmorilaua ligidal, mille peal ta plaanid seisis.

Walge walguje toonitu kohin langes nende peale kõrgelt mõlwiit alla.

FÜRBRINGER pööras ümber. Üks oli awane- nud. Kamigani seisis lähel.

„Mis on — ?“

„Herra saatis mu siin juure, jahib, et siin kästude järele liksida.“

„Kus ju herra on?“

„Ta lahkus praegu paleest, jahib . . .“

FÜRBRINGER waitis.

„Sina käsid, jahib?“

„Ei midagi.“

Indialane tõstis käed otsaesisele, kummar- das sügawasti ja lahkus.

FÜRBRINGER mõttis istet.

5.

Mis Mischel FÜRBRINGERI sügawatest mõte- test äratas, oli wiiruki, amberi ja waha lõhn.

Ta tõstis pea üles ja waatas ringi. Toas ei olnud peale tema kedagi. Keegi ei näinud seal ka käinud olemat. Aga päewa walge wal- gus oli kadunud ja ümberringi seintel wõle- sid suured, kollased küünlad brongsiist lihtrites, hääletult, liikumatuna, nagu oleksid nad ise- enesest põlema käinud.

Ühes kitsas seinatapis, ühe wastas, rip- pus kolme keti otsas mustast metallist nõu. Tema seest tõusid üles udupilwed, woogasid läbi toa ja tõusid üles nägematuks muutunud lae poole.

FÜRBRINGER silmitsees jeda pilwe. Ta sil- mitsees küünlaid üksteise järele tõsselt. Ta när- wid olid walmis asju uurima ja ta uuris neid. Ja nii tundis ta küünalde läbi wal- gustatud ruumi mahedat pühalikkust, rahu- likult, ruttamata.

Ta tõusis üles. Lahkus sealt ja läks oma elutuppa. Ka seal põles tuli. Shtu oli kätte jõudnud, ilma et ta jeda oleks tähele pannud. Üfende tude wahtis talle läbi pimeduse wastu, läbi paistmata, nagu piimallaas.

Wäitjel laual seisis madal kuldnõu puu- wiljaga ja karikas jääkülma weiniga. FÜR- BRINGERIL oli janu; aga ta ei joomud. Ta soo- wis oma mõtteid mitte segada.

Ta oli mõtlemistundidel otjusele jõudnud, et tarwis oli wajadusele alluda. Meeletus oleks olnud, maad mitte tundes ja ilma ra- hata põgeneda. Tema oli ju wang.

Et ta aga keif waenulikt laagrit wiibis, siis oli tal kindel nõu mitte tegemujeta olla. Oli ainult tarwis kohta üles leida, kust kohast was- tane haawataw oli. Sel otstarbel oli waja tuudma õppida oma liikumiswabaduse piire ja ulatust. Ja siin ei olnud aega kaotada.

Asjaolu, mis tema arust kõigepealt näis tähtis olemat, mõttis päewa kogemuste järele kaalu poolest: ükski aken ta toas ei aidanud wälja. Tema magadistoa kõrwal seisis õu, kus tiigrid wangis hoiti. Saali aknad waa- taksid oma kaetud siinadega tuhnikt, nagu pi- medale, siledale, väga kõrgese seinale. Tõo- tuba sai oma walguje ainuüksi mõlwiitud lae klaasijest kuplikt.

Ja weel midagi tuli FÜRBRINGERILE sel tunnil meele: kolm korda oli ta tee oma tuppa ja sealt tagasi ära käinud, paleest läbi ristel- des kinni järwe ida- wõi põhjakaldale. Aga ükski kord ei olnud tee sama olnud. Eshnapuri würist ja Ismael, kes ilal täpisealne ei olnud, aga würisti usaldusealne oli, olid lõpmata trepid ja käigud ja jaalid abiks mõtunud, et ta ündemeelt tasakaalust wälja liksa.

Aga FÜRBRINGERIL oli kindel nõu ühe oma kae peal teed kõige otsemal sihil wee ääre ot- sida, mis paleesaart piiras.

Ta pistis kompassi ja taskulambi taskusse ja lahkus waft.

Hääletult pani ta ühe oma taga kinni, jäi seisma ja waatas ringi.

Parimal ja pahemal pool seisis jaalijar- nane käit, mille mõlwid, lehtedena kujutatud, lõpmatu pika rea sirgete marmorisammaste peal puhkajid. Mitte inimese hinge kujagil.

FÜRBRINGER hoidis hinge kinni ja kuulatas. Aga ei kuulnud midagi — ei midagi, peale waewalt kuuldawa, metallise helisemise, mis

iii tajas, nagu kukuks lõpmata kangel väike-
sed hõbekuulikesed hõbemaagnasje.

Kujagil tilkus wesi.

Mahe, kullakarwa, peaaegu nagu kurb wi-
dewil walitjes sammasste all. Nägemata all-
tateit langes walguis alla, ilma et põrandale
oleks ulatanud. See, ühtlane õhupool libi-
ses üle Fjürbringeri näo. Ta tõi enesega kaasa
lõhna ja rasket magufust jumebõst, mil kõue-
piltwed taewas seisawad.

Fjürbringer tõmbas sügawasti hinge.
Sammufid wõimaluseni tajandades, algas ta
teed. Põõras jambaid lugedes paremale
poole.

Ta sammus kahetordjest jambareast läbi,
kummagil pool üheskaimmendühelja sammast.
Kui ta seisatas ja tagasi waatas, leidis ta, et
walguis tema taga oli ära kustunud.

„Kamigani!“ hüüdis ta, ja weel kord: „Ka-
migani!“

Keegi ei wastanud. Lõpmata pikkamisi
kadus walguis ka tema kohalt, kuni ta täitja
pimedasse jäi.

Mitu minutit seisis Fjürbringer liikumata.
Ta ootas, kuni ta silmad pimedusega harju-
sid, nii et ta asju oma ümber wõiks ära tun-
da. Aga pimedus oli afendeta ruumi pime-
dus.

Wida kauem ta kestis, jeda raskemaks läks
ta; ta nihkus nagu keha inimese poole, kes
tahtmatuna käed wälja sirutab, et jeda enesest
eemale hoida.

Fjürbringer wõttis taskust väikese lambi
ja pani ta tööle. Walguise peen nõel puuris
enda sellesse pimeduse lehasse, nii et see tagasi
tuffatas; aga ta ei suutnud jeda walgustada.

Fjürbringer laskis väikese pirni paiste põ-
randale langeda. See oli ühtlane ja tajane,
nagu peegel. Ta hakkas jälle edasi liikuma.
enam kui taal enne kindel, et hakatud tee lõ-
puni ära käib. Ta tundis oma külma wiha ja
jüdamlikku põlgust hommikumana wigurdajate
wastu. Ja mõtles: Tahan ometi näha, kui
kaugele nad asja dieti ajawad!

Ta kustutas lambi ära. Tahtis oma jõu-
du kõige tarwikumana silmapilgu jaoks kofu
hoida. Kobawail jälul ja ettesirutatud kätel
läks ta edasi.

Saja sanuu järele jäi ta uuesti seisma.
Ta kuulis oma jalgade häälest ja kajast, et
mingisuguses teises ruumis wiibis. See ruum
pidi wäga kõrge olema.

Fjürbringer tõstis pea üles. Ta kohal hä-
mardas koormaw must, uduise sügaw tume-
sinise wastas, nagu jeda rahulik wesi õõsel
näitab. Wõib olla, et see oli taewas, mis pa-
lee ja saare kohal tähtedeta kummis.

Tahtmatuna, jeda mööduta kauget taewast
nähes, tõmbas Fjürbringer hinge — ja hoidis
siis hinge ruunas kinni.

Kajas see ruum wastu?

Ta oli kuulnud ohtamist, mis pikkamisi ja
tajatseji tema ligidal, aga ta peast kõrgemal,
algas ja sügawasti hinge tõmmates hääletu-
ses juri.

Fjürbringer põõras pead pahemale ja pa-
remale poole, nagu kuulataks ta; ta teadis, et
ta iseennast jelle shestiga pettis. Ta tahtis
kullaluud wabastada, sest mingisugune asi pi-
gistas jeda.

„Du keegi siin?“ küsis ta taja.

Ta hääle kõla oli üsna tume. Näis, nagu
oleksid sõnad ta juust otjekohes põrandale kullu-
nud.

Surmawaitus wastas ta küsimise peale.
Aga kui ta juba jala edasiastumiseks üles tõs-
tis, tajas ta pea tagast samajugune ohtamine
teist korda. Ta tundis hingedõhu liikumist oma
kullas. Oli, nagu oleks käsi ta nägu puudu-
tanud.

Ta kiskus lambi kõrgele, laskis ta põ-
lema . . .

Samba jalal tema taga kiikitas ahw. Loo-
ma silmad wahtisid talle näkku.

Ta laskis lambiwalguise ringi käia ja nägi,
et ta ühe trepi jalal wiibis, mis nii määratu
lai oli, et ta ei trepi paremat ega pahemat ääri
ei suutnud näha.

Selle trepi astmetel kiikitasid ahwid jada-
dena; nad rippusid samba oksastikus, olid ma-
ganud ja ärtasid niidid.

Trepi reostatud marmorilt julasid tahti
kerasse kiskunud loomakehad.

Nututa, isandlikus aegluses, lähenesid nad
inimesele, walguisele ta käes hambaid näida-
tes. Haisedes, jultumult ja pühalt, nagu nad
olid, woogasid nad pimedast wälja, hiiglatar-
jaks paisjudes, tema poole.

Fjürbringer läks nende wahelt läbi trepi
poole. Ta jõudis sinna ja hakkas üles mi-
nema. Ta nägi, et ülewal, kuhu trepp lõp-
pes, tuhm walguis hämardas, nagu tuleks see
sügawasje looridesse mässtitud, jõuetutelt lam-
pidelt. Sinna walguishämariku poole tüü-
ris ta.

Ahwifari läks talle järele. Fjürbringer kuu-
lis nende paljaste jalgade libinat ja nende
hüpete kobinat, nagu oleks jeda tekitanud wai-
mufari. Nad jäid alati ühesugusesje kaugusse.
Wiivitas tema, wiivitasid nemad; läks ta
kiiremini, kiirustasid ka nemad oma jamme.

Kui ma niidid jooksema hakkas, mõtles Fjür-
bringer, jooksewad nemadki. Ma ei taha
jooksta.

Ta jäi seisma ja pööras ümber. Kui inimene, tundis ta meeletut viha nende loomade vastu, kes teda jälgisid.

Ta keeras valguse kiini ja pistis lambi tasku. Pingutatud lihastel, pead ja lõuga ette liikates, käed rufitas, seisid ta poolel trepil mitu minutit, ilma et ennast oleks liigutanud.

Ta kuulis, et tagaajajad taganevad. Pimeduse jägavus neelas nad oma hõlma. Kuni nad kadusid.

Fürbringer ajas enda sirget. Ta tundis, et jätk tal teha küljes kiini oli. Üksiline värin — ei tea, kas külma või palava, raptas teda. Ta läts treppi mööda üles.

Kui ta viimasele astmele jõudis, nägi ta, et ühe templi eesdues seisid.

Kolm lahtist väravavõlvi, ilujate, laidade ja madalate sammaste kaudu ühendatud, viisid templisse, mille piiritu jägavus ja kõrgus ujus, sinikasrohelistes valguses seisid.

Fürbringer astus templisse, nagu lastuks ta tasakesi woolavas veete. Ta ei hinganud, ta jäi rasket, külma õhku, mis seal jadade sammaste vahel hooas.

Õgast võlvist, mis kaht sammast ühendab, rippus alla kuppel, mis nagu ainast hiiglakristallist välja lõigatud.

Nad põlesid, aga ei valgustanud. Minult nende arutu hull andis templile mõjuta valgust.

Ja Mihkel Fürbringer käis selles Aasia jumalustega täidetud templis ringi, nagu inimene mere põhjas, peaaegu kokku litjutud mõõra elemendi woolavast ja ühtlasi rufuvast raskusest, täiesti antud nende voli alla ja himukas imede peale, pühade asjade peale, mis temale pühad ei olnud, neid enese vaenlastena tundes ja neile ta ise vaenulikult vastu astudes.

Tuhande amplid paistel kiirgasid kalliskivid nende kiivistunud hirmutiste rasvastel kehaliikmetel. Elewandipead kasvasid välja inimeste kehast ja ajasid määratu viha tardumuses oma lotid üles taeva poole.

Hirmus Kali ja daämonitapja Durga kerksid nagu lõhkevad paised välja kiivist, mille ehmatas näis lõhestanud olemat.

Ja jällegi, nagu meeletud, loova viha paised seisid hävitaja Shiiva lugemata mustad lingemid, ägutas täitumata tšuga Durga hõlm; ja nad mõlemad nõretasid sulatunud võist, mida palmatajad naised talle rikkalikult ohverdavad.

Kivisarve liiketest päästetud nõdrameeljus paisutas ennast takistamata paljus, ei iial täis, ei iial külm, kõige hirmsama peapõrítése filmatilgul ise oma needuses tardu-

nud, ei mingijuguse igaviku läbi enam lunasata.

Nende jumaluste keskel olid ruum ja aeg oma mõtte kaotanud. Fürbringer ei osanud enam teada, kui kaua ta oma pea kohal rohelisest valgusest tundis, mis aegamööda ta pealaeuud ähwardas läbi puurida. Ta vaatas ringi, ei näinud enam mingijugust üst, ei mingijugust väljajätku. Ei näinud muud, kui sambaid, mis määratumate koormate all tugenesid; ei midagi muud, kui kivipilte, kivikujusid, kus mõdmatuheni kerkinud hirm iseendale mälestusmärte valmistas; hirmuvaldavaid nägusid, mis tema poole vahtisid; mahapuistatud kalliskivide kiirgamiist; liikumata õhku riputatud põlemate, merefarva kristallide mahatilkumist.

Ja kuna inimene sellest kiivistunud hirmu-põrgust läbi sammus, kätku kiirustades, et nende ohvrihimu eest, mis peajusse tikkus, päägeda, näis ta tema ümber oma tardumusest üles ärkavat, elavaks saavat, hingavat.

Jumaluste filmad liikusid valguses, leekisid, jirasid ja vaatasid talle järele. Tõusid varjud, kasvasid ja kasvasid. Amplite rohelised kristallid hakkasid wankuma; wankusid sitta ja senna, mingijuguse tuule käes, mis nagu Shiiva hingeõhk templist läbi hooas.

Kõrguse valgustamata pimedus jooksis wiltukistud kujudena laiali. Lagemata tondikari tantsis hääletult rusutud sammaste tumma oigamiise ümber.

Fürbringer tõstis käe üles ja äigas üle otsejärele; see nõretas higist. Ta filmad otseisid väljapääseteed seft kaootilisest hullumeelusest, kuid ei leidnud. Ta jooksis plaanitult otsekohe edasi.

Ja äkki nägi ta midagi, mille nägemise ees ta jäätunud werel seisma jäi.

Ta kummardas lõõtsutades, wahtis olemusele tardunult otja.

Ühe samba najal, käed risti rinnal ja jalad risti all, istus luukere, hunnik konte, milistel pergamentipruun nahk peal, paljatspöetud pealuu, lihata nagu ja kaelas wäikestest pleekinud furnupealuudest kett.

Uga see luukere elas; peaaegu paljaste küljekontide all tujukus süda ja furnupealuudest ketti kohal kiirgasid furnupealuu filmad.

Ja need filmad wahtisid õhtumaa meest. Nad sõid enda ta näkku, wahtisid teda wiha tuleleekidega, fanatismi wiha põlgusega.

Terwe haigudepilm haudus kannataja kohal, kelle õlalt pahemale puusale bramaanide walge nõbr rippus. Nastakümne mustus kuhjus püha peal, kes ei tea misjuguse hirmsa jumaluse auts elawalt ära tõdmes.

Fürbringer kohkus tagasi; pööras paremale poole. Jooksis läbi mustade lingamide metja, ifka otse edasi, kindla nõuga, mitte enne peatada, kui ta wabadusewärawa juure on jõudnud.

Kohetas tuli ta pea kohal kaotas jõu. Müürid lõhestusid. Väljas ootas õõ.

Ohtamijega, mis oigamijeks muutus, lastis inimene, kelle altilm wälja jülitanud, pörandale kukkuda. Temal oli nii kojutaw wilul marmoril lamada ja wabastatud kehaliigetel ja kinnipigistatud filmil, mille ta tulerattad keerlesid, meeletult oma ette ohata. Ta tundis piinawa selgusega wärinat oma närwides, mille kiud näisid lahti harutatud olewat. Ta oli nii wäsinud, et tal tahtejõudu ei jatkunud ülestõusmijeks ja edasiminemijeks.

Sel filmapilgul, mil ta kinnifilmil seljalt lamas, käed laiati, põlved nõtkuwad, kuulis ta igawiktuude kaugusest, mille wahel ennaft meri laiutas, ühe naise häält, kes teda nime järele hüüdis.

Ta hüüdis teda hirmuta, selge, õrna mahedusega, peaaegu julgustades. Ja mees, kes wäga wäsinult poolunes wiibis, kuulis jeda hüüdmist, nagu inimene une ja walwe wahelise widewituse kuulleb ühe linnu magusat laulu — ilma soowita filmi lahti teha, mitte wastates, mitte mõeldes . . .

Minult teadwuse sügawamas sügawuses kuulis ta nagu oma südant ütlewat: Jah . . . jah . . . Sina oled maailmas . . . Maailm ja õõ on täidetud peaaegu hirmutiste ja tontidega. Waimude raputus otfib uusi orje. Aga sina oled maailmas ja saadad oma selge hääle wälja, mis teed leiab igas pimeduses, ilma et ta iial effiks.

Ta kuulis oma südamelöögi rütmi, mis tugewasti ja ühtlaselt ta werd kiigutas; ta wormis silpe, sõnu, mis, alati kordudes, wärsideks, peaaegu lauludeks said . . .

Armaastatud naine . . . armaastatud naine . . .

Ja siis, ühe nõhuga, fargas ta üles, nii et istuma jäi — äkki täiesti ärkwel, kahmawate mõtetega.

Kust sai Irene, tema abikaasa, siia?

Kudas oli see wõimalik, et ta tema häält siin kuulis, siin Eshnapuris, India südames, saare walges palees?

Kas oli wõimalik wõimaluse warigi, et ta siin wiibis? Kas ei olnud ta esimesel õõl ometi mitte und näinud, kui tema suuheli arwas kuulwat?

Ja kui ta siin oli — mil teel oli ta siia tulnud? Oli ta nagu hea koer tema jälgi otfinud ja leidnud ja sõidu siia enesele wälja trotsinud, oma armastuse pörutamata tahtmist

Alasia wõimumehe tujule wastu seades, oma wõidu peale ju algusest jaadik kindel? Wõi oli temagi mingisugune arw olnud indialase arwes? Oli ta wabatahtlikult tulnud, sai meelitatud wõi tulema sunnitud? Oli ta wang, nagu temagi wang oli, kinni hoitud mõnelugusest lubamijest wõi ähwardusest?

Seft kui ta oleks waba olnud, mis oleks teda siis takistada wõinud tema juure jooksta, oma armastuse iluja, metsiku ja õnneliku wabameelusega?

Mispärast hüüdis ta teda õõsel ja ei näidanud ennaft?

Kus ta oli? — Kus oli ta peidus?

Fürbringer tõusis püsti, nõtkunift oma põlweedes unustades, ja hüüdis nii waljusti, kui jõudis: „Irene! — Irene!“

Aga ta hääl polnud kõla. Määratu aremus, mis teda wallanud, pigistas teda kõrist, nii et ta hüüdmine kõriwats röginafs muutus. Ta rebis oma särki kaela alt lahti.

„Irene —!“ kirjendas ta täiest kopsust.

Aga näis, nagu oleks tal pakks rätk juu ees. Ta ei kuulnud iseennaft, ehk küll ta kaelafooned hüüdmise juures üles turjusid, nagu oleks nad tahtnud lõhkeda. Minult sojin kajas ta juust.

Ja ometi äratas see sojin paljukordse wastufaja ümberringi õõ suurepäralises ükfildukses ja pühalikkuses. Sada kahwatanud, juurt sammast, mis ümberringi seisid, näisid sellest ärtawat ja kuulatama jääwat. Ja nad sojistasid üksteisele, mis nad kuulnud, nii et sügaw ohtaw sojin nende reaft läbi kahjef: Irene — Irene — Irene!

Fürbringer kahmas kahe käega oma peaft kinni.

Kus ma dieti olen? mõtles ta. Olen ma hull — ?

Ta hakkas jooksuma, pimedast peaft sinisesse widewiktu, tundis astmeid oma jalgade all, komistas ja kukkus. Ta fargas uuesti üles ja hoidis wandesõna tagasi; punased sädemed tantsisid, nagu hulluksläinud sääfed ta filmade ees. Ta jooksis alla ühest trepist, mis ta jalgade all pilweks muutus ja tema eest taganes.

Ta kirjendas kõwasti kinnipigistatud huulte tagaft, seft ta tundis wastufaja eest hirmu:

„Irene —! Irene —!“

Aga Irene ei wastanud.

Ta jõudis jaali, mis nagu aed oli. Tema lohal laiutas ennaft taewas. Edamäärane, õrn ja wilu walgus käis taft üle, nagu hingedõht, ilma et oleks pörandale lastunud. Wõimalik, et noor kuu taewa ja maa wahelisel rajal seisis.

Keft jaali oli elaw kaew. Peen, wäga kõrge kiir tõusis üles peeneltkoetud hõbedasam-

hats, mis kõlisedes tumedaft marmorist wannu kullus. Niistest maapinnast kerkisid üles palmid ja andusid oma nõidlikkude, naiselikkude lehmikutega pimedusele, nagu olemused, kes endid tahapoole painutavad ja käed laiati laotavad.

Teisel pool jaali awanes tuba toa kõrwal, aga ei üheski nendes tundunud inimese hingehõhu.

Oli terve palee wälja furnud? Wiibis tema, mõdras, üksi siin müüridest piiratud tühjuses? Üksi häälega, hääle ilmutusega, mis teda oli hiiudnud, nagu armastus hiiuab?

Oli see hiiu mõni märk olnud, ainus, mis Irene temale julges anda, ja kas ootas ta nüüd, et tema, Mihkel, tuleks ja teda otsiks, kuni ta tema leidis mõi juri?

Wõimalik, et ta sellepärast waitis, et ta wastus temale ja ta mehele oleks hädaohtu tähendanud?!

Ma ei hiiu enam, mõtles mees. Ta jäi seisma ja pigistas kätega oma pead. Ta hingas lahtistel huultel, tühjusesse wahtides. Ta mõtted olid nagu piitsutatud ja ometi olid nad itlemata terawad, otje piinawalt selged. Aga ükski neist ei lasnud ennast paelustada.

Ta kõneles oma ette, pühalikult ja meeleheitlikult, poolwaljusti ja ühetooniliselt:

„Ma wannutan sind, mu armas, kui ja minu ligidal wiibid, anna mulle märku, et ma sind mõiksin leida . . .“

Ta raputas ennast ja hammustas huuli. Tõepoolest, ma olen hulluks minemas, mõtles ta.

Ta waatas ringi. Lõputa reas järgnes tuba toale, jaal saalile, nii kaugemale kui ta nägi — marmorist lõpmatus. Igal pool põles tuli. Walitjes surmawaitus. Needuse ühildus ei wõinud täielikum olla.

Ja inimese peale, kes nende tsel seisis, tuli raputatud kiusatus, seda surmawaitust, seda põrgulist ühildust ära häwitada hiiudmise werikuumana olemusega. Tal oli tung ööd wankuma panna nimega, mida ta endas wangis hoidis, nagu tulekahju, mis enesele pidi teed murdma.

Ta kijendas, käsi raputades, nagu inimene, kes ahelaid purustab: „Irene — !“

Ja kuulis, oma rinnast maadlemat lõõtsutamist alla kugistades, kudas Irene hääle talle wastas:

„Siin ma olen! Siin ma olen — !“

Ta tahtis küsida: Kus? Kus?! Aga ainult ta huuled liikusid. Ta kahmas kätega tühjusesse.

Seft üsna sammaskäigu lõpul, mis ta sammude ees awanes, nägi ta ühe naise kaju, wae-

walt tuntawalt, kudas ta waewalt kahe sekundi pikkuselt ühe amplii all seisis; siis libises ta kõrwale ja kadus.

Ta tahtis hiiuda, aga ei hiiudnud. Ta jookkis. Jookkis hüpates, nagu hirm põgenes, jõudis sinna, kus naine seismud, waatas ringi, nägi ta libijawat, kaduwat kaju üht kitsast treppi mööda üles minewat ja ruttas astmete juure. Nad olid kõrge, karedad, korratud, käsi puuta. Wiisid üles ja alla. Wiisid tasasele katusele. Kui mees sinna jõudis, nägi ta naist, kudas ta, temale selga pöördes, kitjana ja õrnana, järellõhijew wärmitu keit, mida tuul liigutas, seljas, just kuusirbi kohal seisis, nagu oleks ta tahtnud sinna peale astuda. Ja ta tõstis käed üles nagu mõdraks, raskemeelseks teretuseks ja kadus teisele poole katust, nagu hingehõh jügawusse.

Mees, kes nagu hunt tema jälgil oli, kuulis merd oma kõrwus kumijemas. Ta jookkis, jõudis laia, tasase katuse lõpule, waatas alla pimedusse, jookkis siia ja sinna, mitte kohta leides, kust oleks trepp alla wiinud. Wiimaks, kui ta selle leidis, hüppas ta ifka mitmest astmest korraga üle; ta ei hiiudnud enam; ta lõõtsutas. Ei näinud, kuhu jala pani. Ta filmad rippusid suurtena, wihase hirmuga, naisel, kelle kaju kadudes, kord jälle nähtawale kerkes, nüüd lähemal, nüüd kaugemal kui kunagi enne, temale igawesti kättejaamatuks jäi.

Kord, kui ta tema oli filmast kaotanud, seisis ta äkki, üht uft lahti kiskudes, kaks sammujärweest kaugel. Wesi seisis, kuust walgustatuna, liikumatuna oma kallaste wahel. Tema wastas, tumedana ja mõjuwufeta, seisis warawatrepid, kust ta waewalt kaskkümmandeneli tundi tagasi sisse tulnud, kuna ta tee ääres elewandid põlwili langesid ja kõrwalonidid oma kulluwat tantju tantjisiid.

See oli kõik igawikkude eest olnud.

Gilase ja tänase wahel seisis tundide nõidmuis.

Aga ta teadis nüüd, kus wiibis. Neid kima olid ta jalad kord juba puudutanud. Nüüd ei wõinud ta enam meeletuseni ekfida. Nüüd oli tarwis ainult weel järele mõelda — paremale? pahemale? läbi selle käigu? läbi tolle käigu? —

Aga enne, kui ta juutis selgusele jõuda, nägi ta ümber pöördes, waewalt sada sammujärweest kaugel, naist, kelle jälgil ta oli näinud, nagu warjukuju kahe samba wahel seiswat, ise olles pimedas, aga mingijuguse ülevalt alla langenud walguse wastu filma paistes, kuna ta riided kiirgama hakkasid.

Järgneb.

„Romaani“ hinnamõistatus nr. 2.

Frieda Brichskluhr

Hans Tunkum

Tähti ümber paigutades annab esimene nimekaart omaette välja ühe Eesti luuletaja ja teine nimekaart omaette ühe Põhjamaa kirjaniku nime. Digete seletuste saatjatele loositakse välja:

- 1) 1 aastakäik „Romaani“ 1922.
- 2) 1 ekf. Eduard Wilde, Mäeküla piimamees.
- 3) 1 ekf. Friedebert Tuglas, Teekond Hispaania.
- 4) 1 ekf. Artur Dinter, Patt mere vastu.

Seletusi võetakse vastu kuni 5. maini; digete seletuste saatjate nimed avaldatakse „Romaanis“ nr. 4,

kuid ainult tingimisel, et seletused talitusele on saadetud ühes hinnamõistatuse väljalõikega. Loomulikult võetakse ka ainult viimast liiki saatjad arvesse auhindade väljalootimisel.

Märkus „Romaan“ nr. 1 hinnamõistatuse seletuste saatjatele: Nii mõnigi lugupeetud lugeja on saatnud dige seletuse, kuid ei ole juure lisanud väljalõiget. Palume väljalõige lahkelt järele saata, vastasel korral ei saa meie neid seletusi loositimisel arvesse võtta.

„Romaani“ talitus.

Tallinn, S. Balesna 2.

„Romaani“ eesmärgiks on:

tutvustada Eesti lugejatele maailma tähtsamaid kirjanikke rahvusvahelises valikus, seejuures rõhku pannes põnevuse, loetavuse ja rahvaliku keele ning kuju peale.

„Romaani“ sisuks on:

igas numbris peale kahe pikema järgneva romaani, rida tuumakaid uudisjutte ja ilukirjandusliku väärtusega iseisvaid mõtteavaldusi.

„Romaani“ lugemise piirkonnaks on:

kogu riik, sest «Romaanil» on abitalitused igas linnas, peale selle maal rohke hulk agentuure.

„Romaani“ aastatellimine 1922 a.

maksab **500.**— Emk. Üksiknumbri hind **30.**— Emk.

KIRJASTUS «ARENG».

Johannes Tusti

Tallinnas, S. Karja tän. 17. Kõnetr. 908

Soowitab oma koloniaal- ja
tubakaladüst:

**Suhkurt,
riisi,
jahu**

Ja kõiksugu tubakasaadusi.

Müük suurel ja väikesel arwul.

JOH. TUSTI

Suur Karja tän. 17. Kõnetr. 908

K. ALTOSAARI

RIIDE- JA PUDUKAUPlus

Eesti teatrimajas nr. 1.

Willased

bluusi-, kleidi-, mantli-,
kostüümi- ja woodririideid
parematest oma- ja
väljamaa wabrikutest.

Suur wäljawalik markisetti, ba-
tisti, pikeed, ripsi, sephiiri, kre-
tongi, nansuka ja madapolami.

K. Altosaari

Riide- ja pudukauplus

Estonia nr. 1

Mineraalwete tehas

„Vellamo“

S. Juhkentali tän. 40

soowitab wõistlemata headuses
järgmisi jookisid:

Narsan

Selters

Shampanjer-limonad

Limonad

Marja- ja puuwilja-joogid

Kuremariin

ja teisi jookisid

Saadawal igal pool.

Kaubamaja

WENNAD B. ja W. LINDE & Ko.

Tallinnas, S. Karja t. 21

Telegr.: „Lindeko“. Kõnetraat 14-72

**Import-Eksport
Transiit Wenemaale**

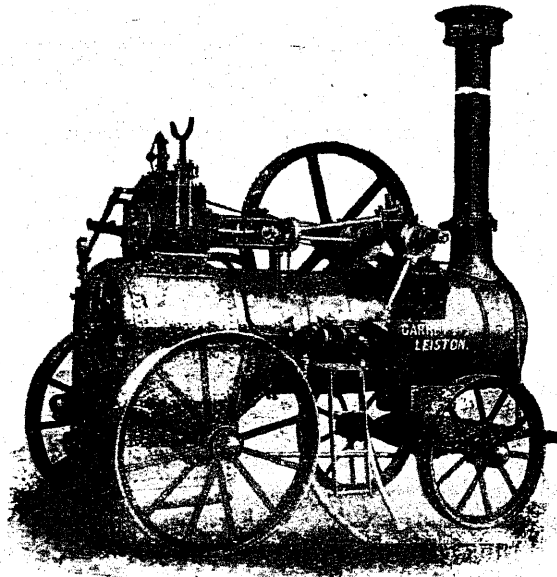
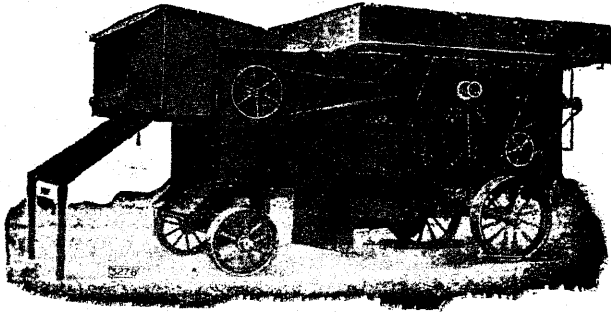
Osakonnad: Tartus, Petseris, Narwas, Berliinis

Müüb suuremal arwul (en gros)
kõiksugu koloniaal-kaupe:

**suhkrut, soola,
riisi, teed,
jahu, kakaod**

jne. jne.

möödukate hindadega.

Põllumees

on tark ja ettevaatlik, sellepärast wiib omale juba nüüd põllutööriista ja masinaid Tallinnast, Suureturu äärest

A.-J. W. Schneider & Ko.

juurest, sest ta teab, et tema fealt ainult häid põllutööriistu ja masinaid ja selleläbi odavam kui kustilt mujalt saab.

Seal on alati saadaval:

Heiligenbeili sahtu meie maa-olubele kõigeohasemad eht Heiligenbeili sahad, mitte järeletehtud. Igal sahal on must filt haljaste tähtedega: Rud. Wermke, Heiligenbeil.

„Hawa“ heina- ja wiljalõikusemasinad (rahuaja tööstus) on vastuwaidemata kõigeergemini töötavad niidumasinad. Kes seda weel ei usu, küsi oma naabri täest, kellel „Hawa“ juba töötab.

Weibert & Söhne wabritu kõige reheapumasinad on Eestis ammu tuntud 2- ja 4-hobuse weowärgiga reheapumasinad ja ainukesed, mis meie põllumehi täiesti rahundanud on.

R. Wolff wabritu lokomobiilid — hobustega weetawaid, isefõitjad ja stantsionäär, põllutööd kui ka igasuguse töõharu jaoks, on kahlemata kõigeparemad nüüdseaja lokomobiilid; seda tõendab juba see asjaolu, et neid wiimasel ajal dige palju ostma on hakatud.

R. Wolff aurujõu - reheapumasinad on wiimasel ajal meie maa nduetele wastawalt ehitatud Inglise masinate mudelite järele. Kõit suuremad põllupidajad ja põllumeeste-ühisused ostawad ainult weel R. Wolff reheapumagnituure.

Koorelahutajaid suures wäljavalitus ja igas suuruses. — Masinaid iga töõharu jaoks.

Peale selle suur ladu raua- ja teras-tööriistu, teraskuulid, kuulilaagrid, kõikfugu ehitusmaterjale, seinaja katusepappi, head katuseõrwa jne.

A.-J. W. Schneider & Ko.

Tallinnas, Wiruwarawa puiest. 10.
Rõnetraat 481 ja 1842.

Telegr. adr.: „Walschneider Tallinn“.

Heinr. Lagus

Tallinnas, Niguliste tän. 16. Tel. 12-53

Ladus alati saadaval:

Masina-
Tsilindri-
Mootor-
Automobiil-
Petrooleum
Benzin
Nafta
Masuut

õli

Wärnits
Kiwisõrn
Katusesapp
Seebikivi
Tisleriliim
Wantrimääre
Uinaklaas
Maelad jne. jne.

Ilmus trükist saksakeelne
pealinnajuhut

TALLINN-REVAL

Ein Führer durch
die Hauptstadt Eestis

Hind 60.— Emk.

Müügil raamatukauplustes ja
raudteejaamades.

KIRJASTUS „ARENG“
Tallinn.

Teatritegelased!

Teadustage postkaardil
oma aadress **Wiljandi** —
H. Leoke'se raamatu-
kauplusele, näitemängude
nimestiku saamiseks.

Aadress: **H. Leoke,**
Wiljandis. Kõnetraat 66.

„SAKU”

Õllewabrik A. S.

Sakus, telef. 17-49

TALLINNAS

Keskladu, S. Kloostri tän. nr. 10
telef. 17-48

soovitab oma

ÕLUT²

tuntud headuses.

Saada igal pool.

Rõige kõrgemas
headuses on ainult
shokolaad

Wabrik ja ladu:

Tallinnas,

Rüütli tänav 1/2